

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2020

Jan Rebeta

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Britská zahraniční politika vůči Bosně a Hercegovině za
vlád Johna Majora a Tonyho Blaira**

Bakalářská práce

Autor práce: Jan Rebeta

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Králová, M.A., Ph.D.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. července 2020

Jan Rebeta

Bibliografický záznam

REBETA, Jan, 2020. Britská zahraniční politika vůči Bosně a Hercegovině za vlád Johna Majora a Tonyho Blaira. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, fakulta sociálních věd. Vedoucí práce PhDr. Kateřina Králová, M.A., Ph.D.

Rozsah práce: 65 394 znaků včetně mezer

Anotace

Tato bakalářská práce pojednává o zahraniční politice Velké Británie vůči Bosně a Hercegovině. Hlavním cílem práce je zmapovat působnost a hledat rozdílnost a případnou kontinuitu v zahraniční politice vlád Johna Majora a Tonyho Blaira v Bosně a Hercegovině. Práce se věnuje deskripci britské zahraniční politiky se zaměřením na Bosnu a Hercegovinu ale i na obecné aspekty britské zahraniční politiky. Otázka vojenské intervence a postoj Majorovy vlády k zásahu do bosenské války je stěžejním tématem britské zahraniční politiky vůči válkou zmítané Bosně a Hercegovině. Dalším předmětem výzkumu je britský podíl na mírových plánech a na uspořádání poválečné Bosny a Hercegoviny, kde se zapojila Blairova vláda. Britská působnost v poválečných IFOR a SFOR dohlížejících na mírové uspořádání země patřila k nejpočetnějším. I v civilním dohledu na mírový proces v Bosně a Hercegovině je patrný britský vliv a působnost. Při analýze se práce zabývá i britskými osobnostmi, které se zapojili ať již civilně či vojensky do bosenské války i do poválečné Bosny a Hercegoviny. Práce také popisuje vnitřní vývoj území Bosny a Hercegoviny ve vytyčeném období vlád Johna Majora a Tonyho Blaira. Práce vznikla na základě analýzy primárních a sekundárních zdrojů.

Annotation

This bachelor thesis deals with the foreign policy of Great Britain towards Bosnia and Herzegovina. The main goal of this work is to map the scope and look for differences and possible continuity in the foreign policy of the governments of John Major and Tony Blair in Bosnia and Herzegovina. The thesis deals with the description of British foreign policy with a focus on Bosnia and Herzegovina but also on general aspects of British foreign policy. The issue of military intervention and the attitude of the Major government to intervene in the Bosnian war is a central theme of British foreign policy towards war-torn Bosnia and Herzegovina. Another subject of research is the British involvement in peace plans and the organization of post-war Bosnia and Herzegovina, where the Blair government was involved. British involvement in the post-war IFOR and SFOR overseeing the country's peace order was among the most numerous. British influence and competence are also evident in the civilian oversight of the peace process in Bosnia and Herzegovina. In the analysis, the work also deals with British personalities who participated either civilly or militarily in the Bosnian war and in post-war Bosnia and Herzegovina. The work also

describes the internal development of the territory of Bosnia and Herzegovina in the defined period of the governments of John Major and Tony Blair. The work was based on an analysis of primary and secondary sources.

Klíčová slova

Bosna a Hercegovina, Velká Británie, vojenská intervence, Major, Blair, Hurd, Ashdown, SFOR, Vance-Owenův plán, New Labour

Keywords

Bosnia and Herzegovina, Great Britain, military intervention, Major, Blair, Hurd, Ashdown, SFOR, Vance-Owen Plan, New Labour

Title/název práce

Britská zahraniční politika vůči Bosně a Hercegovině za vlád Johna Majora a Tonyho Blaira

British foreign policy towards Bosnia and Herzegovina under the governments of John Major and Tony Blair

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní PhDr. Kateřině Králové, M.A., Ph.D. a panu PhDr. Jan Hornátovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, ochotu a cenné rady a vynaložený čas.

Obsah

1. Úvod
2. Teoretická kapitola
 - 2.1. Zahraniční politika Velké Británie
 - 2.2. Aktéři britské zahraniční politiky
 - 2.3. Faktory ovlivňující zahraniční politiku
 - 2.4. Modely britské zahraniční politiky
3. Bosna a Hercegovina a Velká Británie – období 1990-1992
 - 3.1. Vnitřní vývoj v Bosně a Hercegovině
 - 3.1.1. Události v období mezi lety 1990 až 1992
 - 3.1.2. Událostí v Jugoslávii předcházející válce v Bosně a Hercegovině
 - 3.2. Zahraniční politika Velké Británie a zaměření na Bosnu a Hercegovinu
4. Velká Británie a Bosna a Hercegovina mezi lety 1992 až 1995
 - 4.1. Vývoj v Bosně a Hercegovině 1992 až 1995
 - 4.1.1. Referendum o nezávislosti Bosny a Hercegoviny
 - 4.1.2. Průběh války
 - 4.2. Britská zahraniční politika a intervence v Bosně a Hercegovině
 - 4.2.1. Zastánci vojenské intervence v britské politice
 - 4.2.2. Krize britsko-amerických vztahů
 - 4.2.3. Britská politika vůči Bosně a Hercegovině a její představitelé
 - 4.2.4. Daytonská mírová jednání a zapojení Velké Británie
5. Poválečná Bosna a Hercegovina a konec vlády Johna Majora
 - 5.1. Politické uspořádání poválečné Bosny a Hercegoviny
 - 5.2. Konec vlády Johna Majora
 - 5.2.1. Domácí a zahraniční problémy končící Majorovy vlády
 - 5.2.2. Velká Británie a poválečná Bosna a Hercegovina
 - 5.2.3. Volby 1997 a konec vlády Johna Majora
6. Velká Británie během New Labour a Bosna Hercegovina
 - 6.1. Velká Británie a politika New Labour
 - 6.2. Nástup politiky New Labour a vláda Tonyho Blaira
 - 6.3. Britská zahraniční politika během New Labour
 - 6.4. Bosna a Hercegovina 1997-2007
 - 6.4.1. Vnitřní vývoj Bosny a Hercegoviny 1997-2007
 - 6.4.2. Zahraniční vojenská působnost v Bosně a Hercegovině
 - 6.5. Bosna a Hercegovina a Velká Británie za vlády Tonyho Blaira
 - 6.5.1. Britská zahraniční politika v Bosně a Hercegovině a její představitelé
 - 6.5.2. Britská vojenská a civilní působnost v Bosně a Hercegovině za vlády Tonyho Blaira
7. Závěr

1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce je britská zahraniční politika vůči Bosně a Hercegovině. Sledovaným obdobím je vláda premiérů Johna Majora a Tonyho Blaira. Předmětem výzkumu je hledání zásadních rozdílů v přístupu k zahraniční politice Majorovy a Blairovy vlády v Bosně a Hercegovině. Zaměřím se nejen na deskripci zahraniční politiky Velké Británie přímo vůči Bosně a Hercegovině, ale i na obecné aspekty zahraniční politiky, které charakterizují zvolené vlády. Součástí práce je taktéž představení nejzásadnějších Britů, kteří se podíleli na britské zahraniční politice vůči Bosně a Hercegovině a těch, kteří přímo působili v zemi. U těchto osobností bude předmětem deskripce jejich činnosti a hledání jejich názorových rozdílů. Dále je součástí práce kontextuální popis vnitřního vývoje teritoria Bosny a Hercegoviny s nejvýznamnějšími událostmi a informacemi z vývoje země v daném období.

Metodou, která v této práci nejvíce převažuje je deskriptivní analýza založená na práci s primárními a sekundárními zdroji. Cílem je analyzovat zahraniční politiku Velké Británie vůči Bosně a Hercegovině.

Hypotéza práce předpokládá rozdílnost přístupu vlády Johna Majora a Tonyho Blaira. Hlavní výzkumnou otázkou je tedy doslovně: Je patrná kontinuita či změna v zahraniční politice Velké Británie v Bosně a Hercegovině za vlády Johna Majora a za vlády Tonyho Blaira? Další otázky jsou pak: V čem je patrná kontinuita či rozdíly? Jaké aspekty byly určující pro dané vlády a jejich zahraniční politiku vůči Bosně a Hercegovině? Měly tyto aspekty dopad i na další zahraniční politiku Velké Británie?

Práce je strukturována do úvodu, teoretické kapitoly, čtyř hlavních kapitol podle časového kritéria a závěru. Teoretická kapitola obsahuje deskripci samotné zahraniční politiky včetně jejich aktérů. Dále pak prezentuje modely zahraniční politiky. První kapitola pokrývá období let 1990 až 1992. Dále se dělí do dvou podkapitol. První z nich popisuje nejzásadnější momenty rozpadu Jugoslávie a vnitřního vývoje Bosny a Hercegoviny. Druhá se zabývá popisem britské zahraniční politiky nastupující vlády Johna Majora a dále se zaměřuje na jeho zahraniční politiku vůči Bosně a Hercegovině. Druhá kapitola se soustředí na období bosenské války, na roky 1992-1995. Tato kapitola se také dělí na dvě podkapitoly. První sleduje vnitřní vývoj Bosny a Hercegoviny, zejména tedy popis válečných operací a vývoj ve válce. Druhá podkapitola se zaměřuje na postavení Velké

Británie vůči bosenské válce. Její postoj k vojenské intervenci a popisuje i zapojení britských politiků a diplomatů do mírových jednání. Třetí kapitola s dvěma podkapitolami nejprve rozebírá poválečný vývoj a situaci v Bosně a Hercegovině a poté se zaměřuje na končící vládu Johna Majora a její zahraniční politiku v Bosně a Hercegovině. Čtvrtá kapitola opět dělená do dvou podkapitol se v první z nich zabývá vnitřním vývojem Bosny a Hercegoviny za vlády Tonyho Blaira. Druhá podkapitola sleduje politiku New Labour a její dopad na změny zahraniční politiky Velké Británie a se zaměřením na Balkán a Bosnu a Hercegovinu.

Při své práci jsem zpracoval jak primární, tak sekundární zdroje. Všechny zpracované zdroje jsou pouze anglicky psané z důvodu mých jazykových možností. Mezi primární zdroj řadím zápisy z jednání britského parlamentu, texty mírových smluv či zprávy mezinárodních organizací. Ze sekundární literatury jsem nejvíce pracoval s knihou autora Brendana Simmse *Unfinest Hour: Britain and the destruction of Bosnia*, která mi byl největším podkladem pro deskripci britské zahraniční politiky v Bosně a Hercegovině. Autor je ve svém díle velmi kritický k postoji vlády Johna Majora k situaci v Bosně a Hercegovině. Problematikou války v Bosně a Hercegovině a zapojení Velké Británie se věnuje řada knih (např.: *The War In Bosnia-Hercegovina: Ethnic Conflict And International Intervention* od Stevena Burga a Paula Shoupa) a téma je dostatečně pokryté, nicméně literatury a jiných zdrojů k zahraniční politice Velké Británie vůči poválečné a moderní Bosně a Hercegovině je již jen velmi málo.

2. Teoretická kapitola

Zahraniční politika Velké Británie

Britská zahraniční politika je často kritizována za chybějící strategické myšlení. Akademici popisují „mezeru ve strategii“ a poznamenávají, že zastaralé představy o roli Británie ve světě se nadále recyklují, aby čelily novým výzvám 21. století. To je navzdory pravidelnému úsilí vlády formulovat strategie pro řešení mezinárodních problémů. Předsedové vlád a ministři zahraničí pravidelně nabízejí rozsáhlé průzkumy prostředí zahraniční politiky a toho, jak by s ním mělo Spojené království pracovat. Zprávy resortů, národní bezpečnostní strategie a politické dokumenty napříč vládou usilují o to, aby se do tvorby zahraniční politiky vnesla určitá kontrola a jasné směřování. Přesto zůstává nejistota ohledně zdůvodnění politiky, toho, jak se váže k zájmům a hodnotám britského lidu a jaké volby je třeba učinit. Řešením může být schopnost podporovat strategické, předvídativé a inovativní myšlení ve vládě, které je zásadní pro efektivní tvorbu zahraniční politiky. Zdroj těchto schopností spočívá méně v metodologii strategického plánování nebo institucionálních reformách a více v organizační kultuře samotné strategické politické komunity. Ve skutečnosti jsou jednotlivci důležitější než systémy. V případě Spojeného království by bylo možné udělat více pro vybudování takových kapacit v rámci FCO, mimo jiné vytvořením chráněného prostoru, v němž by tvůrci politik byli povzbuzováni k strategickému uvažování. Podporovala by se spolupráce s odbornými komunitami mimo vládu a různorodost v procesu plánování politiky.¹

Aktéři britské zahraniční politiky

Aktéry britské zahraniční politiky primárně dělíme na vnitřní a vnější aktéry. Mezi vnitřní aktéry řadíme předně panovníka, vládu, parlament a občanskou společnost. Dále i domácí trh a média. Vnějšími aktéry jsou pak ostatní státy a mezinárodní organizace. Panovník jakožto symbol země má nejen významnou reprezentativní funkci, ale taktéž je efektivním nástrojem formální diplomacie skrze své konexe či oficiální návštěvy. Ministerský předseda se pravidelně účastní setkání s panovníkem a informuje jej o současné politické situaci. Přesto se panovník veřejně nevyjadřuje k zahraniční politice. Jedním z nejvýznamnějších vnitřních aktérů britské zahraniční politiky je úřad vlády v čele s ministerským předsedou. Pozice předsedy vlády je nejvyšší exekutivní pozice v zemi, a

¹ Timothy, Edmunds, Jamie Gaskarth, and Robin Porter, 2014, “Introduction British Foreign Policy And The National Interest”, *International Affairs (Royal Institute Of International Affairs)* 90 (3), 503-507

tudíž hraje klíčovou roli v zahraniční politice. Nejzásadnějším ministerstvem podílejícím se na zahraniční politice je Ministerstvo pro zahraničí a Commonwealth (FCO – Foreign and Commonwealth Office). Další vládní úřady jako zpravodajské služby (JIC – Joint Intelligence Committee) jsou taktéž důležitými aktéry britské zahraniční politiky. Vedle úřadu vlády je jedním z nejvýznamnějších vnitřních aktérů britské zahraniční politiky parlament. V parlamentu jsou pak konkrétními aktéry politické strany, speciální poradci, výbor pro zahraniční věci, evropský kontrolní výbor, parlamentní lobby a další. Občanskou společnost reprezentují nevládní organizace, komunity diaspor, vědečtí a akademičtí odborníci a think tanky. Nejvýznamnějšími vnějšími aktéry jsou pak z ostatních států USA a z mezinárodních organizací především Evropská unie či NATO.²

Faktory ovlivňující zahraniční politiku

Zprvce, obsah a důsledky politiky ovlivňují její vývoj. To znamená, že musíme dbát na to, kdo trátí a kdo těží z dané politiky. Změna v hlavní zahraniční politice vyplývá spíše ze zklamání ze staré politiky než z nadšení pro novou. Kontinuita politiky závisí na ziscích příjemců ve vztahu ke ztrátám těch, kteří platí za politické programy. Konkrétně musíme zvážit, do jaké míry jsou vytvořeny oprávněné zájmy, které poskytují pobídky a prostředky pro rozšíření stávajícího programu. Druhým faktorem je konkrétní historický kontext, v němž soupeřící koalice bojují o vytvoření nebo přežití konkrétního programu. Obzvláště důležité jsou tři složky historického kontextu: sociální trendy, společenské instituce a mezinárodní prostředí. Změna veřejného mínění je jedním z důležitých sociálních trendů, které spíše předcházejí, než následují hlavní vládní politické iniciativy. Třetím faktorem jsou sociální procesy, které fungují v konkrétním historickém kontextu. Nejzásadnější jsou sociální procesy, které ovlivňují relativní sílu koalic příznivců a odpůrců. Relativní síla těchto koalic se liší podle toho, jak se program zavádí a jak je prováděn. Příznivci tak mohou hledat přívržence tím, že v soupeřově táboře nabízejí ústupky, zatímco ty samé ústupky později mohou program podkopat. Schopnost vůdců v protichůdných táborech posoudit jejich relativní sílu pro různé politiky a konkrétní historické prostředí je rozhodující pro jejich úspěch při zavádění a udržování jejich programu. Kontinuita politiky je výsledkem nestabilní rovnováhy mezi měnícími se koalicemi příznivců a odpůrců. Změna politiky je důsledkem posunů v této rovnováze.³

² Jamie Gaskarth, 2013, *British Foreign Policy*, Cambridge: Polity Press, 12-40

³ Louis Kriesberg, 1984, "Policy Continuity And Change", *Social Problems*, 32, (2), 89-90

Modely britské zahraniční politiky

Od počátku 80. let 20. století se objevila rozsáhlá teorie o britské vládě, jejímž cílem bylo zachytit dominantní trendy v tvorbě politiky v britském národním kontextu. V této práci zmiňují tři samostatné teorie o fungování politického procesu, jmenovitě Westminsterský model, model diferencované politiky a asymetrický mocenský model. Westminsterský model je tradiční pohled na vládu ve Velké Británii, kdy se tvorba politiky provádí v rámci hierarchického institucionalizovaného procesu se zaměřením na parlament (Westminster) a úřad vlády (Whitehall). Charakteristiky tohoto systému jsou unitární stát, parlamentní suverenita, silná pozice vlády, odpovědnost prostřednictvím svobodných a spravedlivých voleb, kontrola exekutivy většinovou stranou. Tyto charakteristiky fungují na pozadí propracovaných parlamentních konvencí a institucionalizované opozice. Politické směřování je z velké části určeno hlavní exekutivní mocí a poté stupňovitě klesá dolů prostřednictvím implementovaných útvarů státní správy. Diferencovaný politický model je v kontrastu s unitárním státem Westminsterského modelu. Diferencovaný politický model zdůrazňuje roztržštěnou a konfliktní povahu tvorby politiky. V jádru exekutivy existují rozdíly mezi ministry, ministerstvy a koordinačními mechanismy, což znamená, že pro politickou veřejnost je charakteristická soutěž a směnné vztahy. Namísto úředníků z různých resortů státu, kteří interagují, aby sledovali společné cíle, diferencovaný politický model je prosazuje jako sledování konkrétních individuálních nebo organizačních zájmů. Politiku netvoří hierarchie vládních aktérů, ale spíše sítě, které sdružují zúčastněné strany z veřejného, soukromého a dobrovolného sektoru. Asymetrický mocenský model kombinuje poznatky předchozích dvou modelů. Na jedné straně uznává, že systém sítí diferencovaného modelu je nyní důležitým prvkem politického procesu a že britská politika se přesunula z vlády do správy. Na druhé straně vidí Westminsterský model jako stále ztělesňující silnou tradici v úřadu vlády. I když k tvorbě politiky nyní přispívá širší okruh aktérů, kteří mohou vytvářet sítě pro provádění konkrétních politik, správa věcí veřejných často zůstává hierarchická. Vláda zůstává silná, i když čelí čím dál tím větším výzvám. Strukturované nerovnosti ve společnosti se odrážejí v nápadech a postupech při tvorbě politiky, což znamená, že jsou utvářeny mocenskými vztahy mezi politickou komunitou. Stručně řečeno, kdo vytváří zahraniční politiku a jak se vytváří, bude záviset na daném dilematu. Pokud se to týká oficiálních vztahů Velké Británie s jiným státem např. Severní Koreou nebo Kubou, pak se ministři mohou rozhodnout zapojit a Westminsterský

model by mohl být nejlepším popisem toho, z čeho daná politika vychází. Pokud je politika zaměřena na oblast, která je již spojena s úzce propojenou politickou komunitou např. obrana, pak existující sítě a vzorce spolupráce a sdílení znalostí na stejné úrovni mezi státními úředníky a nestátními subjekty, jako jsou think tanky, v tom případě mohou být efektivnější a opodstatněnější než hierarchické modely Westminsterského modelu. Tam, kde se politické dilema teprve vytváří, nebo jde-li o úzké téma s globálním dopadem, mohou být tzv. problémové sítě⁴ nevhodné. V každém z těchto případů by byl jasnější model diferencované politiky. Ačkoli se modely vládnutí mohou měnit, asymetrie moci může v domácí a mezinárodní politice přispět k tomu, aby někteří aktéři měli v průběhu času lepší přístup k procesu tvorby politik než jiní. Ekonomicky, sociálně a politicky nejsilnější aktéři budou mít vliv na tvorbu zahraniční politiky, zatímco okrajové skupiny, které jsou v těchto oblastech slabé, budou vyloučeny.⁵

⁴ Problémové sítě, anglicky Issue networks, jsou aliance různých zájmových skupin a jednotlivců, kteří se spojují, aby propagovali společnou věc nebo agendu způsobem, který ovlivňuje vládní politiku.

⁵ Jamie Gaskarth, 2013, *British Foreign Policy*, Cambridge: Polity Press, 41-58

3. Bosna a Hercegovina a Velká Británie – období 1990-1992

Vnitřní vývoj v Bosně a Hercegovině

Události v období mezi lety 1990 až 1992

Předzvěst konfliktu v Bosně a Hercegovině přinesl výsledek prvních svobodných voleb v Jugoslávii v roce 1990. Volby se naneštěstí konaly v době, kdy začalo sílit vnímání etnické identity uvnitř již dosti rozpolcené Jugoslávie. V etnicky rozdělené Bosně v těchto volbách uspěly nacionalistické strany zastupující tři majoritní etnika v zemi, bosenské muslimy (Strana demokratické akce – SDA), Chorvaty (Chorvatská demokratická unie Bosny a Hercegoviny – HDZ BiH) a Srby (Srbská demokratická strana – SDS). Demokraté i bývalí komunisté ve volbách propadli. Díky takto nesourodému uspořádání politické scény byla možnost klidného řešení situace značně obtížná.⁶

Souhrn událostí, zejména získání nezávislosti ve většině republik tehdy tvořících Jugoslávii a na to navazující reakce Srbů, postupně vedl k vypuknutí války. V létě roku 1991 vyhlásily, v reakci na referenda, parlamenty vzešlé z nedávných svobodných voleb, nezávislost Slovinsko a Chorvatsko a následně i Makedonie.⁷ V případě Makedonie a Slovinska se po krátkém vojenském zásahu ze strany jugoslávské lidové armády (JLA) situace obešla pouze s minimálními ztrátami⁸, nicméně v případě Chorvatska došlo ke krvavému konfliktu, do něhož se zapojili i Chorvaté a Srbové z Bosny a Hercegoviny.⁹ A tento konflikt se následně přenesl do Bosny a Hercegoviny. V zemi stále fungovala a působila Jugoslávská lidová armáda, která mobilizovala místní bosenské Srby a začala pro vedení války využívat bosenských zdrojů, zejména vojenských kapacit. Postupně se nicméně začaly formovat etnické paramilitární jednotky, které měly silou bránit zájmy jednotlivých etnik. Srbové se postupně připravovali na útok proti Bosně a Hercegovině. S vypuknutím války v Bosně a Hercegovině zanikla Jugoslávská lidová armáda. Ta se skládala v každé republice z místních oddílů teritoriální obrany (TO). Právě z těchto oddílů vznikaly

⁶ Burg, Shoup, 1999, *The War In Bosnia-Hercegovina*, 46-61

⁷ *The Breakup Of Yugoslavia, 1990–1992*

⁸ Mark, Thompson, 2000, *Slovenia, Croatia, Bosnia And Herzegovina, Macedonia (Fyrom) And Kosovo International Assistance To Media*, Vídeň: Osce, Office Of The Representative On Freedom Of The Media, 8, 50

⁹ Burg, Shoup, 1999, *The War In Bosnia-Hercegovina*, 62

jednotky a později armády nově vzniklých států. Na území Bosny si z někdejších vojáků a techniky JLA a místní TO každá etnická skupina zformovala vlastní jednotky. Vznikla tak Armáda republiky srbské (VRS), Chorvatská rada obrany (HVO) a Armáda republiky Bosna a Hercegovina (ARBiH). Tyto tři útvary byly hlavními aktéry bosenské války.¹⁰

Události v Jugoslávii předcházející válce v Bosně a Hercegovině

Do vypuknutí bosenské války se Evropské společenství a NATO více zaměřovaly na situaci na chorvatsko-srbské hranici v domnění, že se konflikt vyřeší ukončením bojů a stabilizací situace. Střety se odehrávaly zejména o rozdělení Slavonie. Od vypuknutí bojů mezi Srby a Chorvaty několikrát neúspěšně jednali prezident Srbska Slobodan Milošević a Chorvatska Franjo Tudjman o příměří a mírovém vyřešení územních sporů. Vzhledem k neúspěchu jednání mezi přímými aktéry byl k nastolení příměří a vyřešení situace nevyhnutelný zásah mezinárodního společenství. Po nátlaku Evropského společenství došlo k rozmístění mírových jednotek OSN a vymezení tzv. UNPA (United Nations Peace Areas), oblastí pod kontrolou mírových sborů v oblastech Chorvatska obývaných srbskou menšinou, která zde po vyhlášení chorvatské nezávislosti vyhlásila Republiku Srbská krajina (RSK). Zejména kvůli diplomatickému nátlaku Německé spolkové republiky došlo k mezinárodnímu uznání nezávislosti Chorvatska a Slovinska. Po tomto křehkém příměří se boje přenesly do Bosny a Hercegoviny, na jejímž území se nacházely oblasti osídlené většinou etnickými Srby a Chorvaty. Tato území se stala hlavním důvodem územních sporů, kdy Srbsko a Chorvatsko usilovaly o značné území Bosny a Hercegoviny.¹¹

Zahraniční politika Velké Británie a zaměření na Bosnu a Hercegovinu

V období mezi lety 1990 a 1992 britskou politiku vedla Konzervativní strana. V roce 1990 prošla strana i vláda krizí, jejímž dopadem bylo odstoupení Margaret Thatcherové. Ta byla nahrazena na postu předsedy vlády i ve vedení Konzervativní strany Johnem Majorem. Ten se tak stal hlavou britské politiky na dalších sedm let.¹²

V rámci zahraniční politiky Velká Británie pod Majorovým vedením důkladně přehodnotila své vztahy se svými sousedy, spojenci a soupeři a výdaje, které by měla v zahraničí poskytnout a nástroje, které by měla v zahraniční politice použít. John Major v Dolní sněmovně shrnul měnící se situaci po pádu Železné opony v Evropě slovy, že jde o dramatickou revoluci ve východní Evropě a Sovětském svazu. Dle jeho slov bylo třeba

¹⁰ Marko Attila, Hoare, 2004, How Bosnia Armed, 18-25

¹¹ Burg, Shoup, 1999, The War In Bosnia-Hercegovina, 81-92

¹² "Past Prime Ministers". Online. In . <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers>

využít všech prostředků, které jsou k dispozici (Evropského společenství, KBSE a NATO), aby Západ pomohl vybudovat ve východní Evropě a na Balkáně stabilní demokracie.¹³ Zvláštní vztah, který měla Velká Británie s USA především od konce 2. světové války a prohlubovala budováním poválečné aliance proti sovětské hrozbě, začal ztrácet na bezpečnostním významu. Balkán, polozapomenutý region, se začal probouzet po upozadění během Studené války. Jeho nestabilita nepopíratelně pramenila spíše z místních faktorů než ze sovětského expanzionismu.¹⁴

Nestabilita na Balkáně se po pádu komunistických režimů začala projevovat zejména v rozpadající se Jugoslávii. Velká Británie se v otázkách zahraniční politiky v tomto regionu do jisté míry orientovala podle zahraniční politiky USA a podle rozhodnutí Evropského společenství.¹⁵

V britské zahraniční politice se s rozpadem Jugoslávie začalo ukazovat, že mnoho diplomatů a politiků má značné prosrbské postoje. Během existence socialistické Jugoslávie se tento proud sice zvláště neprojevoval, ale s počínajícím se rozpadem země se začal tento historický postoj zastávaný již v druhé polovině devatenáctého století tehdejším premiérem Benjaminem Disraelim, dle jehož slov byla představa autonomního Irsku méně absurdní než autonomie Bosny se smíšenou populací, stále více prosazovat. S tím se pro toto období pojí i časté přirovnávání Bosny a Hercegoviny právě k Irsku, respektive Severnímu Irsku, a období 'Troubles'.^{16,17} Potvrzují to i výroky britského ministra zahraničí Douglase Hurda na krizovém mýtinu ES v září 1991, během něhož připomněl britskou zkušenost s guerillovým bojem a že sami Britové jsou v Severním Irsku 22 let. Chtěl tím podpořit stanovisko britské vlády neinterventovat, neboť se obávala vleklého konfliktu.¹⁸ Premiér Major po summitu NATO na sklonku roku 1991, kdy již probíhaly boje mezi Srby a Chorvaty, stručně popsal situaci tak, že „existují plány na humanitární pomoc Jugoslávii, z nichž většina pravděpodobně projde Evropským společenstvím. Vzhledem k problémům v Jugoslávii jsou v současnosti s tímto značné komplikace. Hodně se o tom diskutuje“.¹⁹ Z toho je patrná určitá britská apatie k eskalující situaci v rozpadající se Jugoslávii.

¹³ Hansard, 12.11.1991, col. 902

¹⁴ Wallace, William, *British Foreign Policy after the Cold War*, 424-425

¹⁵ Hansard, 12.11.1991, col. 902

¹⁶ Troubles: Období násilných střetů v Severním Irsku. Mezi katolickými republikány a protestantskými unionisty, které trvalo mezi lety 1968 až 1998.

¹⁷ Simms, Brendan, 2001, *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*, Londýn: Penguin, 5-13

¹⁸ Simms, Brendan, 2001, 10

¹⁹ Hansard, 12.11.1991, col. 902

Z výše zmíněného vyplývá, že britská zahraniční politika vedla k rozhořčení představitelů Bosny. Prezident Bosny a Hercegoviny Alija Izedbegovič v prosinci roku 1992 prohlásil, že Britové byli největší brzdou jakémukoliv pokroku v řešení konfliktu.²⁰

²⁰ Simms, Brendan, 2001, *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*, Londýn: Penguin, 5-6

4. Velká Británie a Bosna a Hercegovina mezi lety 1992 až 1995

Vývoj v Bosně a Hercegovině 1992 až 1995

Referendum o nezávislosti Bosny a Hercegoviny

Od podzimu 1991 se v bosenském parlamentu intenzivně jednalo o otázce referenda o odtržení od Jugoslávie a vyhlášení nezávislosti po vzoru Chorvatska, Slovinska a Makedonie. Otázka války v Bosně a Hercegovině byla spojena s osudem tohoto referenda. SDS avizovala od počátku jednání, že případné referendum by vedlo ze strany bosenských Srbů k nárokům na sebeurčení. Potencionální separace Srbů by znamenala válku v Bosně a Hercegovině, zejména z důvodu značně komplikovaného etnického rozložení obyvatelstva.²¹ Hledání kompromisu přijatelného pro všechna tři etnika se nedařilo a v lednu 1992 se situace eskalovala. Poté co srbští zástupci opustili 25. ledna jednání parlamentu po odmítnutí jejich návrhů, bosenští a chorvatští zástupci odhlasovali plán na uskutečnění referenda na jaře téhož roku.²²

Referendum bylo naplánováno na konec března a byly možné tři výsledky. Zaprvé, přijetí referenda mohlo být doprovázeno ústavní dohodou o budoucnosti Bosny a Hercegoviny. V tomto případě by referendum ratifikovalo elitní pakt pro vytvoření konsensuálního vládního systému v Bosně a Hercegovině. Chorvati, kteří v parlamentu a ve volbách měli rozhodující hlas, mohli výsledek referenda zvrátit nebo místo toho přeformulovat tak, aby se vyloučila jakákoli naděje, že by centrální vláda mohla v Bosně nadále fungovat. V tomto případě by bylo referendum legitimní a zrychlilo etnické rozdělení. Poslední možností bylo, že by Chorvaté mohli svůj podíl vložit do bosenské vlády a SDA, v tomto případě by referendum představovalo hlasování za bosenskou nezávislost a legitimizovalo stávající systém, což by mohlo vyvolat občanskou válku se Srby.²³

Průběh války

Již od začátku roku docházelo k přípravám k otevřené válce a k drobným střetům mezi znesvářenými stranami. Jednotky bosenskosrbských sil se rozmisťovaly v okolí strategických míst a taktéž v okolí Sarajeva. Následné konání referenda se pak stalo

²¹ Burg, Shoup, 1999, *The War In Bosnia-Hercegovina*, 103-104, 108-111

²² Marko Attila, Hoare, 2004, *How Bosnia Armed*, 34-38

²³ Burg, Shoup, 1999, *The War In Bosnia-Hercegovina*, 105

záminkou k vypuknutí otevřené války.²⁴ Jako oficiální začátek války je mezinárodně považován počátek obléhání Sarajeva, jež započalo 6. dubna 1992 a pokračovalo po celou dobu války.²⁵

V počáteční fázi války proti sobě stály na jedné straně jednotky VRS s podporou kapacit srbské armády a na druhé straně ARBiH a HVO.²⁶ Spojenectví Chorvatů a Bosňáků bylo od počátku velmi křehké. Dvojí velení způsobovalo chaos a komplikovalo organizaci boje.²⁷ V druhé polovině roku 1992 se vztahy po mnohých incidentech mezi vojsky ARBiH a HVO zhoršily. Jako počátek války mezi Chorvaty a Bosňáky je označen střet o čerpací stanici u města Novi Travnik z 18. října.²⁸ Válka se proměnila v souboj třech stran bojujících mezi sebou. V následujícím roce 1993 dominovaly boje mezi Chorvaty a Bosňáky. Bojovalo se zejména v oblastech centrální Bosny, kde bylo nejvíce sporných území Chorvatů a Bosňáků.²⁹ Na počátku roku 1994 uspěl mezinárodní nátlak na příměří mezi Chorvaty a Bosňáky. Mírová jednání se odehrávala v Záhřebu a jejich mediátorem byly Spojené státy. Následný podpis mírové smlouvy, 18. března 1994 ve Washingtonu D.C. znamenal mír a spojenectví Chorvatů a Bosňáků v boji proti Srbům.³⁰ Spojenectví se projevilo kupříkladu kooperací jednotek ARBiH a HVO v druhé bitvě o Kupres v listopadu 1994.³¹

Nejvýznamnější událostí války v roce 1995 je bezpochyby masakr bosenských muslimů v Srebrenici z července 1995 spáchaný jednotkami VRS pod vedením generála Ratko Mladiče. Počátkem července zahájila vojska VRS ostřelování bezpečné zóny v Srebrenici. Srebrenica byla za několik dní obsazena. Bosenští Srbové umožnili ženám a dětem opustit oblast. Na místě zůstaly tisíce muslimských civilistů, mužů a chlapců. Vedením bosensko-srbských vojsk byl vydán rozkaz na jejich vyvraždění, k čemuž záhy došlo. Během několika dní zmasakrovaly bosensko srbské jednotky více než 8000 muslimských mužů a chlapců.³² Masakr v Srebrenici se stal symbolem této etnické války. Utrpení civilistů, které bylo doprovázeno masovými vraždami a hromadným znásilňováním zejména bosenskými

²⁴ Marko Attila, Hoare, 2004, *How Bosnia Armed*, 37-38

²⁵ Burg, Shoup, 1999, *The War In Bosnia-Herzegovina*, 129

²⁶ Marko Attila, Hoare, 2004, *How Bosnia Armed*, 14-15

²⁷ Marijan, Davor 2004. "Expert Opinion: On The War Connections Of Croatia And Bosnia And Herzegovina (1991-1995)", 272

²⁸ Charles R., Shrader, 2003, *The Muslim-Croat Civil War In Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 66-68

²⁹ Charles R., Shrader, 2003, 74-82

³⁰ Charles R., Shrader, 2003, 159

³¹ Burg, Shoup, 1999, *The War In Bosnia-Herzegovina*, 153

³² Central Intelligence Agency, 2001. *Balkan Battlegrounds*, 347-348

Srby na muslimech bylo pro tuto válku signifikantní. Nicméně násilí na civilistech se nevyvarovala žádná z bojujících stran. Tyto činy proti lidskosti se staly předmětem vyšetřování Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY) v Haagu, který měl a má za úkol je posuzovat a podle mezinárodního práva soudit osoby za tyto činy zodpovědné.³³

Mnohé ofenzívy během roku 1995 ze strany Chorvatska proti srbským pozicím a v Bosně a Hercegovině ze strany jednotek HVO (např.: v oblasti Livno) a ARBiH (např.: v oblasti Bihač),³⁴ doprovázené operacemi NATO (Operace Rozhodná síla), které zahrnovaly bombardování bosensko-srbských pozic, způsobily jejich vyčerpání³⁵. Přiměly srbskou stranu jednat o míru a o novém uspořádání Bosny a Hercegoviny. Jednání se uskutečnila v Daytonu v USA a po dlouhých debatách došlo v listopadu k dohodě, která byla 14. prosince 1995 podepsána v Paříži a ukončila tak čtyři roky trvající krvavý konflikt.³⁶

Britská zahraniční politika a intervence v Bosně a Hercegovině

Zastánci vojenské intervence v britské politice

Britská zahraniční politika se oficiálně držela stanoviska neinterventovat od počátku rozpadu Jugoslávie a své razantní odmítání zapojit se aktivně do etnického konfliktu nezměnila ani po vypuknutí války v Bosně a Hercegovině, které od svého počátku přinášelo značné civilní utrpení. Ze strany vlády a konzervativní strany nebyl veden nikterak výrazný tlak na řešení této zahraniční krize. Osoba, která nejvíce tlačila na vládu v otázkách Bosny a Hercegoviny byla dřívější předsedkyně vlády Margaret Thatcherová. Sama byla velkou zastávkyní nezávislosti Chorvatska a v otázce Bosny a Hercegoviny se stavěla za vzdušné útoky proti bosenským Srbům a za zrušení zbrojního embarga na bosenskou vládu. Za hlavní nástroj mezinárodního společenství v bosenské válce považovala NATO.³⁷

Krize britsko-amerických vztahů

³³ Marlise Simons, "Court Declares Bosnia Killings Were Genocide". Online, The New Times, <https://www.nytimes.com/2007/02/27/world/europe/27hague.html>

³⁴ United States, Central Intelligence Agency, Office of Russian and European Analysis, Balkan battlegrounds / UNPROFOR, Washington, DC : Central Intelligence Agency, Office of Russian and European Analysis, 2002-2003

³⁵ NATO. "Operation Deliberate Force. Fact Sheet", Online, In, <https://web.archive.org/web/20081110153404/http://www.afsouth.nato.int/factsheets/DeliberateForceFactSheet.htm>

³⁶ The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina. <https://www.osce.org/files/f/documents/e/0/126173.pdf>

³⁷ Brendan Simms, 2001, Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia, Londýn: Penguin, 49-50

Postoj britské vlády k situaci v Bosně a Hercegovině měl dopad na britsko-americké vztahy. Dříve výjimečné transatlantické partnerství se dosti oslabilo koncem Studené války a rozkol v otázce politiky v Bosně a Hercegovině přivedl vztahy USA a Velké Británie do bodu, který premiér Major popsal jako nejhorší roztržku od doby Suezské krize.³⁸ Přirovnání k Suezské krizi bylo užito mnohými politiky na obou stranách Atlantiku. Kupříkladu náměstek ministra pro evropské záležitosti a pozdější zprostředkovatel Daytonské dohody Richard Holbrooke konstatoval na jaře 1995, že vztahy USA s evropskými partnery prošly nejhorší krizí od té Suezské a vážně se poškodil Atlantický vztah.³⁹

I přesto v počátku bosenské války USA sdílely stejnou politiku jako Velká Británie, tedy snažit se udržet Jugoslávii pohromadě. Obě země ve snaze snížit nátlak na intervenci záměrně devalvovaly srbské krutosti a počty táborů, jejichž existence vyšla na povrch v létě 1992. S tím souvisí, že zahraniční politika USA byla v prvních měsících války ovlivněna probíhající prezidentskou kampaní a možnost intervence by byla z hlediska popularity v danou chvíli riskantní.⁴⁰

Na jaře a v létě 1992 britská ambasáda ve Washingtonu D.C. lobbovala u americké vlády a politiků proti intervenci, přestože zde existoval názor na americkém ministerstvu zahraničí volající po intervenci a bombardovací kampani v Bosně a Hercegovině. Tento názor byl pod ostrou kritikou ze strany britského velvyslanectví. Představa, že Velká Británie v zahraničních otázkách pouze čeká na to, jak se k věci postaví USA, byla v tuto chvíli zcela mylná.⁴¹

Britská politika vůči Bosně a Hercegovině a její představitelé

Od počátku bosenské války se britská vláda domnívala, že vojenská intervence na straně sarajevské vlády, respektive bosenských muslimů, by se neobešla bez masivní účasti pozemních sil, a tedy se značnou pravděpodobností vysokých ztrát na životech. Stejně zastávala stanovisko, že užití vzdušných sil a trénink a vyzbrojení bosenských sil by nestačilo na zastavení nebo dokonce porážení srbské strany. Britský ministr obrany Malcolm Rifkind, když před dolní sněmovnou na jaře 1993 obhajoval odpor k vzdušnému

³⁸ John Major 1999, John Major: Autobiography. Londýn: Harper, Collins, 497

³⁹ Richard Holbrooke 1999, To End A War: The Conflict In Yugoslavia–America's Inside Story–Negotiating With Milosevic, New York: Penguin Random House, 361

⁴⁰ Brendan Simms, 2001, Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia, Londýn: Penguin, 53-54

⁴¹ Brendan Simms, 2001, 59

bombardování, tak argumentoval, že samotné vzdušné bombardování nefungovalo ve válce v Perském zálivu.⁴²

Předseda vlády i ministři zahraničí a obrany se v otázkách vojenské intervence v Bosně a Hercegovině obraceli na experty a na odborné analýzy. Premiéru Majorovi bylo během bezpečnostního meetingu v srpnu 1992 expertem řečeno, že, aby se všechny tři bojující strany podařilo udržet od sebe, bylo by potřeba 400 000 vojáků, dvojnásobek celé britské armády.⁴³ Taktéž bylo poukázáno na komplikovanost krajiny a celkové geografie Bosny a Hercegoviny a složitost určování čistých cílů tak, aby nedocházelo k bombardování civilistů.⁴⁴ Dalším, kdo se negativně stavil k otázce vojenské intervence, byla baronka Pauline Neville-Jonesová. To je patrné i z jejího tvrzení, že dle ní bosenští muslimové žili v iluzi, že kdyby dokázali dostat Evropany z cesty nebo zajistit okolnosti, za nichž by bylo embargo buď ignorováno nebo zrušeno, tak by získali plnou podporu západních ozbrojených sil na svou stranu a že by se Bosna stala jejich zaslíbenou zemí, protože měli právo vyhrát. Což by bylo podle ní úplné zničení politiky, kterou Velká Británie tehdy vedla.⁴⁵ Ministr zahraničí Hurd se nechal slyšet, že nikdy nebyl okamžik, kdy bylo podle jeho názoru nebo podle názoru jeho spolupracovníků možné podpořit implementaci jakéhokoli konkrétního mírového plánu zahrnujícího užití síly proti bojujícím jednotkám.⁴⁶ Diplomátka Neville-Jonesová i ministr zahraničí Hurd měli oba vřelé vztahy s Bělehradem a v průběhu války byli zastánci rovnovážných vztahů jak s vládami v Záhřebu a Sarajevu, tak i s Miloševićovou vládou.⁴⁷

Přestože britská vláda byla proti vojenskému zásahu v Bosně a Hercegovině, měla od počátku konfliktu v rozpadající se Jugoslávii své pozorovatele, kteří měli referovat o situaci přímo na místě. Byli mezi nimi armádní důstojníci, kupříkladu generál Michael Rose, ale taktéž politici, jako lord Carrington či lord Owen.⁴⁸

Jako první se do konfliktu v Jugoslávii zapojil lord Carrington. Byl významnou osobností britské politiky a pilířem britského politického establishmentu. Jednalo se o bývalého ministra zahraničí a dřívějšího generálního tajemníka NATO. Na počátku roku 1992 působil

⁴² Brendan Simms, 2001, 223

⁴³ John Major 1999, John Major: Autobiography. Londýn: Harper, Collins, 535

⁴⁴ John Major 1999, 541

⁴⁵ Brendan Simms, 2001, Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia, Londýn: Penguin, 86

⁴⁶ Brendan Simms, 2001, 224

⁴⁷ Ian Traynor a Richard Norton, eds, "Pauline Neville-Jones: Diplomat Who Did Business With Milosevic", Online, The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/2010/may/13/pauline-neville-jones-conservatives>

⁴⁸ Brendan Simms, 2001, 12 a 135

jako vyjednávač Evropské Unie při mezinárodní mírové konferenci pro bývalou Jugoslávii (ICFY). Z této pozice zastupoval nejen Velkou Británii, ale celou Evropskou unii při jednáních předcházejících vypuknutí bosenské války.⁴⁹ Lord Carrington zastával stejně jako britská vláda pragmatický prosrbský názor, který odůvodňoval tím, že Srbsko je největší a nejvýznamnější ze zemí rozpadající se Jugoslávie a že dosažení dohody bez Srbska je téměř nemožné. Kritizoval i Američany pro jejich náklonost k bosenským muslimům. Podle něj tato zaujatost Spojených států sabotovala jeho mírový plán, na kterém pracoval s José Cutileirem, portugalským diplomatem.⁵⁰ Tento plán, který vešel ve známost jako Carrington-Cutileirův plán (taktéž označován jako Lisabonská dohoda), měl při jednáních na počátku roku 1992 zabránit vypuknutí války na území Bosny a Hercegoviny.⁵¹ Plán počítal s rozdělením Bosny a Hercegoviny podle etnického kritéria, ale svou roli hrály i ekonomické a geografické faktory. Primárně měla být země rozdělena do tří silně autonomních celků, které by se dále dělily na nesousedící regiony, kdy bosenská muslimská by měla dva, Chorvaté čtyři a Srbové šest nebo sedm.⁵² Jednání zahájená v únoru trvala déle než měsíc, kdy 18. března nakonec všechny tři strany dohodu podepsaly. Ale krátce po podepsání stáhli svůj podpis z dohody jak bosenský prezident Izedbegović, tak i vůdce bosenských Chorvatů Mate Boban.⁵³ Nicméně další jednání probíhala již během války.

V srpnu 1992 lord Owen nahradil lorda Carringtona ve funkci vyjednávače EU. Ten svou první cestu do Bosny a Hercegoviny podnikl v červenci 1992. Na konci července poslal zprávu premiérovi Majorovi, ta byla zaslána i tisku. Obsah této zprávy zcela podrýval politiku, kterou do té doby, a ještě dlouho poté vedla Velká Británie vůči Bosně a Hercegovině. Owen psal, že není přehnané tvrdit, že Evropa je po 50 letech svědkem scén, které odrážejí raná stádia nacistického holocaustu svými hrozivými etnickými čistkami. Naléhal na premiéra, aby nepřijal konvenční teorii, že vojensky v Bosně nelze ničeho dosáhnout. Pokračoval tím, že dalším nezbytným krokem je nastolení příměří a pod hrozbou užití síly zastavit používání a přesun vojenských letadel, tanků, obrněných vozidel

⁴⁹ Julia Langdon, "Lord Carrington Obituary: Distinguished Conservative Statesman Admired For His Honour And Integrity Who Resigned During The Falklands Crisis", Online, The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/2018/jul/10/peter-carrington-lord-carrington-obituary>

⁵⁰ Brendan Simms, 2001, *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*, Londýn: Penguin, 12, 17 a 66

⁵¹ Pierre Gerbet "The Vain Attempts Of The European Community To Mediate In Yugoslavia", Online, 2, https://www.cvce.eu/content/publication/2003/5/15/cf4477b6-87a5-4efb-982d-fb694beac969/publishable_en.pdf

⁵² Burg, Shoup, 1999, *The War In Bosnia-Hercegovina*, 108-111

⁵³ Melanie C. Greenberg a Margaret E. McGuinness, "From Lisbon To Dayton: International Mediation And The Bosnia Crisis", Online, 42-48, <http://web.stanford.edu/~sstedman/2006.readings/lisbon.pdf>

nebo dělostřelectva na území bývalé Jugoslávie. Podle něj bylo naprosto v pravomoci NATO prosadit takové příměří. Na závěr podotkl, že pokud se v danou chvíli neučiní žádná opatření, v Bosně nezbude nic, pro co by mohla muslimská populace vyjednávat.⁵⁴ Lord Owen v prvních měsících působení ve funkci zůstal u názoru nutnosti vojenského zásahu proti krutostem páchaných bosenskými Srby. V prosinci 1992 prosazoval vytvoření bezletové zóny nad Bosnou a Hercegovinou. Během necelých šesti měsíců Owen své názory na situaci značně otočil a stal se postupně zastáncem politiky nezasahovat. Byl kritikem bosenské vlády, kterou obviňoval z neschopnosti přijmout kompromis. Kritizoval i americkou strategii lift and strike.⁵⁵ Pozici zmocněnce EU při ICFY nicméně zastával až do léta 1995, kdy kvůli celkovému neúspěchu mírových jednání rezignoval.⁵⁶

Spolupracovníkem Lorda Owena se ze strany USA stal Cyrus Vance, který byl také jmenován zvláštním vyslancem generálního tajemníka OSN.⁵⁷ Od začátku bylo primárním úkolem ICFY hledat kompromis uspořádání Bosny a Hercegoviny tak, aby jej akceptovaly všechny tři bojující strany. Owen a Vance měli od začátku velmi limitované možnosti, jak konflikt vyřešit. Selhání dřívějších snah ES vyvolalo u srbské a chorvatské menšiny očekávání etnické autonomie, které by bylo obtížné ignorovat. Snaha vyhovět těmto očekáváním by však byla proti muslimské bosenské vládě a proti Spojeným státům. V říjnu 1992 představil odborný tým ICFY Vancovi a Owenovi 5 možných plánů pro budoucí Bosnu a Hercegovinu: 1) centralizovaný stát, 2) centralizovaný federativní stát 4-10 regionů s významnými pravomocemi v rukou, 3) volnou federaci tří geograficky nesusousedících etnických jednotek, 4) volnou konfederaci tří etnicky vymezených republik se značnou autonomií, dokonce možná i na poli bezpečnosti, 5) muslimský stát, kdy srbské teritorium připadne Srbsku a chorvatské Chorvatsku. Vance a Owen si pro svůj mírový plán zvolili druhou možnost s tím, že ji modifikovali a lehce pozměnili. V lednu 1993 tak vznikl plán nazvaný podle svých strůjců Vance-Owenův plán na mírové uspořádání Bosny a Hercegoviny. Návrh počítal s decentralizovanou federací s deseti autonomními regiony.⁵⁸

Jednání, při kterých se projednával Vance-Owenův plán, vedla k mrtvému bodu. Bosenští muslimové obhajovali centralizovaný jednotný stát uspořádaný do několika regionů, které by měly pouze administrativní pravomoci. Oproti tomu Srbové hájili, aby vznikly 3

⁵⁴ David Owen, 1995, *Balkan Odyssey*, Londýn: Weidenfeld & Nicolson, 14-16

⁵⁵ Brendan Simms, 2001, 137

⁵⁶ "Bosnia Calls On Lord Owen To Step Down As Negotiator With Am-Yugoslavia, Online. In , <https://apnews.com/c5dfe9aaccf46798fd89e25591a5f0>

⁵⁷ Brendan Simms, 2001, 136

⁵⁸ Burg, Shoup, 1999, *The War In Bosnia-Hercegovina*, 214-224

nezávislé státy pro bosenské muslimy, Srby a Chorvaty se svou vlastní mezinárodní právní subjektivitu. Šlo by v podstatě o formu volné konfederace. Chorvaté byli proti většině ustanovení o mezinárodním dohledu nad bosenskými institucemi. Jednání tak skončila neúspěchem.⁵⁹

Po neúspěchu mírových jednání odstoupil v dubnu 1993 americký zástupce Cyrus Vance z funkce zvláštního vyslance generálního tajemníka OSN a byl nahrazen norským ministrem zahraničí Tolvardem Stoltenbergem.⁶⁰ Lord Owen ve své funkci zůstal. A ve spolupráci se Stoltenbergem zprostředkoval v červenci mírová jednání mezi válčícími stranami. Zde byl přednesen jejich mírový návrh (Owen-Stoltenbergův plán). Owen a Stoltenberg se pokusili spíše než vytvořit plán, který by oslovil všechny strany, nebo který by se pokusil prosadit spravedlivé řešení, přijmout návrhy od samotných stran. Při jasné nerovnováze mezi stranami však museli být vyjednávači opatrní a využít vlastní pozice mediátora a vyrovnat pobídky a výhody každé strany. V tomto případě Owen a Stoltenberg takovou pozici neměli a plán předložený bosenskými Srby a Chorvaty byl v každém případě nespravedlivý. Owen sám upřímně přiznal, že nečekal, že to, čeho dosáhnou, bude čestné urovnání. Kromě toho Owen vážně ohrozil bosensko-muslimskou delegaci tím, že k jednání přijal Fikreta Abdice, úspěšného muslimského obchodníka a válečníka z Bihacu v západní oblasti Bosny. Owen a Stoltenberg prohlásili, že budou raději jednat s Abdicem, než s prezidentem Alijou Izetbegovičem. To oslabovalo vyjednávací pozici prezidenta Izetbegoviče a jeho týmu, který měl na své straně loajalitu bosenské armády. Plány předložené bosenskými Srby a bosenskými Chorvaty (s plnou podporou jejich příslušných patronských vlád v Bělehradu a Záhřebu) dávaly bosensko-muslimskému obyvatelstvu pouze 30 procent Bosny bez přístupu k moři nebo k důležitým dopravním trasám. Jedinou zásadní úlohou Owena a Stoltenberga v bylo v danou chvíli usilovat o uspořádání, které by bylo pro bosenské muslimy alespoň minimálně přijatelné. Nakonec všechny tři strany souhlasily s verzí plánu, kterou dohodly při plavbě na HMS Invincible.⁶¹ Ale opakovala se situace z předchozích mírových jednání, neboť Izetbegovič nakonec odvolal svůj dřívější

⁵⁹ Burg, 199, 217

⁶⁰Igor Vranić. "The International Community's Peace Plans In Croatia And Bosnia And Herzegovina 1991-1995", *Croatian Studies Review* 2006 (6): 47

⁶¹ Melanie C. Greenberg a Margaret E. McGuinness, "From Lisbon To Dayton: International Mediation And The Bosnia Crisis", Online, 55, <http://web.stanford.edu/~sstedman/2006.readings/lisbon.pdf>.

souhlas a od podpisu smlouvy na konci srpna 1993 odstoupil.⁶²

Přes neúspěch se Owen a Stoltenberg během podzimu 1993 pokusili pokračovat v mírovém procesu a posílit vliv ICFY. Obrátili se na ministry zahraničních věcí hlavních evropských mocností a přesvědčili je, aby se zapojili do vyjednávání s válčícími stranami. Zapojení ministrů zahraničí evropských mocností do jednání sice přineslo úspěch v ústupcích Chorvatů a Srbů, ale nicméně bylo odsouzeno k selhání, protože ministři zahraničí vyžadovali podporu USA a zapojení NATO, které by bylo garantem prosazování nově stanovených hranic. Ale americká administrativa se odmítla zapojit. Owen vnímal neochotu Spojených států zapojit se jako zradu a zbytečné prodloužení bosenské války. Ale také jako poskytnutí možnosti bosenským muslimům odstoupit od jakékoliv budoucí dohody.⁶³

Dalším Britem, který výrazně zasáhl do bosenské války, je bezpochyby generál Michael Rose. Generál sir Michael Rose velel ochranným silám OSN (UNPROFOR) v Bosně a Hercegovině v období mezi lednem 1994 a lednem 1995. Jako velitel UNPROFOR měl za úkol udržet mír mezi válčícími stranami a připravit půdu pro politické urovnání konfliktu. Dále bylo úkolem UNPROFOR zabránit šíření konfliktu mimo území Bosny a Hercegoviny a zajistit nepřetržitý tok a poskytování humanitární pomoci zasaženým komunitám. Generál Rose měl pravomoc požádat o vojenskou pomoc NATO při vymáhání jeho mandátu na udržení míru proti porušovatelům příměří zprostředkovaných OSN. Taktéž bylo za potřebí oddělit vojáky zavedením bezpečných zón pro těžké zbraně a odmítnout jakékoli pokusy o zasahování do poskytování humanitární pomoci, zejména obléhaným bosensko-muslimským enklávám v Sarajevu, Gorazde, Zepě a Srebrenici.⁶⁴ Díky svým vřelým vztahům s mnoha britskými reportéry a korespondenty si dokázal ve Velké Británii vytvořit obraz sebe jako hrdiny.⁶⁵ Během svého funkčního období však generál Rose čelil rostoucí kritice za jeho neochotu požádat o letecké údery ze strany NATO proti bosenským Srbům za jejich agresi a zásahy proti konvoji humanitární pomoci OSN.⁶⁶ Politika generála Rose, která dodržovala tradiční zásady udržování míru,

⁶² Pierre Gerbet “The Vain Attempts Of The European Community To Mediate In Yugoslavia”, Online, 2, https://www.cvce.eu/content/publication/2003/5/15/cf4477b6-87a5-4efb-982d-fb694beac969/publishable_en.pdf

⁶³ Melanie C. Greenberg a Margaret E. McGuinness, “From Lisbon To Dayton: International Mediation And The Bosnia Crisis”, Online, 48-55, <http://web.stanford.edu/~sstedman/2006.readings/lisbon.pdf>

⁶⁴ Personality profile of the British Army's General Sir Michael Rose, Pointer: Journal of the Singapore Armed Forces, 35, 2 (2009): 83-87

⁶⁵ Brendan Simms, 2001, *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*, Londýn: Penguin, 174

⁶⁶ Brendan Simms, 2001, 175-195

neustrannosti, uplatňovala zdrženlivost, a vyhýbala se použití síly s výjimkou sebeobranu, byla považována zejména bosensko-muslimskou komunitou, ale i částí světové veřejnosti a představiteli mnoha zemí za nevhodnou pro situaci, která převládala v Bosně a Hercegovině. Nakonec naléhal na svého nástupce, britského generála sira Ruperta Smitha, aby donutil západní vlády, aby nastolily mírové řešení válčícím stranám a přinesly do regionu mír.⁶⁷

Generál Rupert Smith nastoupil do funkce velitele UNPROFOR v Bosně a Hercegovině v únoru 1995 a ve funkci setrval až do konce války. Přestože měl mnohé společné se svým předchůdcem generálem Rosem, generál Smith měl více zkušeností přímo z boje a na rozdíl od Rose nebyl znám svým odporem k NATO, a především díky zapojení do války v Perském zálivu měl zkušenost s fungováním britsko-amerického spojení. To v praxi znamenalo lehké uklidnění krize, která byla mezi USA a Velkou Británií kvůli odlišným názorům na řešení bosenské války.⁶⁸ Bohužel pod velením generála Smithe došlo i k mnoha incidentům, které negativně ovlivnily jeho reputaci. Záhy po jeho nástupu čelila vojska VRS ultimátu kvůli obnovenému ostřelování Sarajeva. Na jeho rozkaz byl proveden jeden z prvních strategických útoků na bosensko-srbské vojenské cíle. Jednalo se o muniční sklady v Pale. Bosenská Srbové odpověděli bombardováním bezpečné zóny v Tuzle, které přineslo masivní civilní ztráty a taktéž vzaly stovky vojáků UNPROFOR do zajetí včetně mnoha Britů.⁶⁹ Bohužel se nejednalo o nejtragičtější incident, který se stal pod jeho velením. V létě 1995, respektive počátkem července, došlo k útoku na bezpečnou zónu v Srebrenici. Na dodržování míru zde dohlížel oddíl UNPROFOR složený z nizozemských vojáků. Ti umožnili obsazení zóny vojáky VRS a následný masakr civilistů.⁷⁰

Během let odpůrci intervence a strategie lift and strike argumentovali, že by tím byla ohrožena bezpečnost bosensko-muslimských enkláv. Tento argument nebyl po masakru v Srebrenici obhajitelný. Masakr v Srebrenici a celá bosensko-srbská ofenzíva z jara a léta 1995 znamenaly obrat v britské zahraniční politice a v rétorice britských ministrů zahraničí Hurda a obrany Rifkinda.⁷¹ Změna byla patrná i na zářijové Londýnské konferenci o

⁶⁷ Personality profile of the British Army's General Sir Michael Rose, Pointer: Journal of the Singapore Armed Forces, 35, 2 (2009): 83-87

⁶⁸ Brendan Simms, 2001, 219-220

⁶⁹ Brendan Simms, 2001, Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia, Londýn: Penguin, 316

⁷⁰ Marlise Simons, "Court Declares Bosnia Killings Were Genocide". Online, The New Times, <https://www.nytimes.com/2007/02/27/world/europe/27hague.html>

⁷¹ Brendan Simms, 2001, 316-318

bývalé Socialistické federativní republice Jugoslávii. Zde se již Britové vyslovili pro jasnou odvetu vůči jakékoliv agresi ze strany bosenských Srbů. Odsoudili stále pokračující obléhání Sarajeva a další útoky na bezpečné zóny. Vyslovili i podporu pro použití leteckých útoků v případě nutnosti.⁷² Byly zde však i obavy z velkého zapojení britských sil a možných výrazných ztrát. Nicméně změna kurzu britské zahraniční politiky v bosenské válce byla jasná. Přesto Britové sledovali stále spíše vlastní zájmy. Britové se zaměřili výhradně na bezpečnou zónu Gorazde, kde působily britské oddíly UNPROFOR a kde britská vláda chtěla poukázat na svou aktivitu v konfliktu.⁷³

Daytonská mírová jednání a zapojení Velké Británie

Na podzim roku 1995 začala mírová jednání v americkém Daytonu mezi bosenskými Srby, Chorvaty a muslimy, která zprostředkovala americká strana, především pak americký diplomat a politik Richard Holbrooke.⁷⁴ Čelními představiteli válčících stran byli při jednání za srbskou stranu prezident Srbska Slobodan Milošević, za Chorvaty prezident Chorvatska Franjo Tuđman, a za bosenské muslimy prezident Bosny a Hercegoviny Alija Izetbegović.⁷⁵ Velká Británie byla zastoupena při jednáních baronkou Pauline Neville-Jonesovou. Tato významná britská politička patřila k nejtvrdějším zastáncům politiky vojensky neinterventovat a podporovala zbrojní embargo proti Bosně a Hercegovině. Byla značně skeptická vůči vojenským zásahům proti bosenským Srbům a rozhodně nebyla zastánkyní bosenských muslimů. Tedy její role při jednání v Daytonu byla značnou protiváhou k americké pozici. Navíc byla silnou kritičkou americké zahraniční politiky v Bosně a Hercegovině a měla rozepře s Richardem Holbrookem. Sama však uvítala dle jejích slov opožděnou ale přesto vítanou ochotu USA jednat s Bělehradem vážně.⁷⁶ Dominantní roli při jednání měla delegace Spojených států a britská delegace byla víceméně jen součástí evropské delegace, tudíž její role nebyla primární jako při mnohých dřívějších jednáních.⁷⁷ I přes zřejmé zaujetí USA vůči Srbsku a jeho náklonost vládě v Sarajevu, tak paradoxně Owen-Vanceův plán nabízel bosenským muslimům více území a

⁷² Dopis ze dne 11. 12. 1995 od stálého zástupce Spojeného království při OSN generálnímu tajemníkovi OSN, Dostupné na:

https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BA_951209_LondonConferenceConclusions.pdf

⁷³ Brendan Simms, 2001, 318-320

⁷⁴ Melanie C. Greenberg a Margaret E. McGuinness, "From Lisbon To Dayton: International Mediation And The Bosnia Crisis", Online, 66, <http://web.stanford.edu/~sstedman/2006.readings/lisbon.pdf>

⁷⁵ Adriana Camisar, Bartol Letica, Boris Diechtiareff a Christine Switzer, 2005, An Analysis Of The Dayton Negotiations And Peace Accords, The Fletcher School of Law and Diplomacy, 2

⁷⁶ Brendan Simms, 2001, Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia, Londýn: Penguin, 86, 122-124, 245, 332, 335

⁷⁷ Burg, Shoup, 1999, The War In Bosnia-Hercegovina, 360-362

lepší podmínky, než jaké se nakonec dohodly v Daytonu.⁷⁸ Daytonska mírová dohoda rozdělila Bosnu a Hercegovinu na dvě části. Na Federaci Bosny a Hercegoviny, federaci bosenských Muslimů a Chorvatů. A na Republiku Srbskou, která tím de facto získala legitimitu. Rozdělení bylo v poměru 51 % území Federace Bosny a Hercegoviny a 49 % pro Republiku Srbskou. Obě entity mohly navazovat zvláštní paralelní vztahy se sousedními zeměmi. Bosna a Hercegovina se stala velmi decentralizovanou zemí s omezenými pravomocemi centrální vlády. Díky americké strategii, která se sledovala jako cíl především zastavení bojů a nevnímala již tolik delikátnost vnitřních komplikací Bosny a Hercegoviny, vyšlo uspořádání celkem vřelé k bosenským Srbům.⁷⁹ Jediným kamenem úrazu při jednání se stala oblast kolem města Brčko, kterou si nárokovaly všechny tři strany konfliktu. Řešení přišlo až arbitráží v roce 2000, kdy je distrikt řízen společnými institucemi Bosny a Hercegoviny a správu nad ním získaly a rovným dílem si rozdělily Federace Bosny a Hercegoviny a Republika Srbská.⁸⁰

⁷⁸ Brendan Simms, 2001, 335

⁷⁹ Burg, 1999, 360-370

⁸⁰ Roberto Belloni, 2007, *State Building And International Intervention In Bosnia*, Abingdon: Routledge 49 a poznámky s. 187

5. Poválečná Bosna a Hercegovina a konec vlády Johna Majora

Politické uspořádání poválečné Bosny a Hercegoviny

Bosna a Hercegovina procházela po válce tranzicí z etnické války do multietnického míru a od socialismu k demokracii a tržní ekonomice. Země po roce 1995 připomínala jakousi miniaturní verzi bývalé Jugoslávie v tom smyslu, že kombinovala několik úrovní správy v politice složené z různých etnických a náboženských skupin. Podle Daytonské mírové dohody měla být struktura bosenského státu závislá na mezinárodním dohledu. Do prvních celostátních voleb v září 1996 měla být zavedena jednoletá přechodná mezinárodní správa. Poté měly být formální pravomoci předány ústředním státním orgánům. Jednalo se o minimální pravomoci, a to i v rozsahu vyloučení centrální kontroly nad ozbrojenými silami, zatímco mezinárodním organizacím byly uděleny rozsáhlé pravomoci nad vládními institucemi. Tyto nové pravomoci mezinárodních organizací byly zapsány do bosenské ústavy a na proces demokratizace měl dohlížet přímo externí správce. Tím byl vysoký představitel pro Bosnu a Hercegovinu (OHR), který měl na starost výkonnou a zákonodárnou moc a disponoval pravomocemi, kdy mohl přímo ukládat právní předpisy, vetovat politická rozhodnutí a odmítat kandidáty a „nespolupracující“ zvolené členy do bosenských vládních institucí. Mandáty předních mezinárodních organizací byly pravidelně rozšiřovány a role mezinárodních nevládních organizací stále rostla.⁸¹ Prvním vysokým představitelem OSN byl do roku 1997 švédský politik Carl Bildt, který měl pro tuto práci předpoklady zejména díky aktivnímu zapojení do mírových jednání během války a účasti při jednání v Daytonu.⁸²

První celostátní volby se v Bosně a Hercegovině uskutečnily 14. 9. 1996. V nich se volily tři zástupci, respektive budoucí prezidenti, dva za Federaci Bosny a Hercegoviny a jeden za republiku Srbskou. Podmínky pro konání voleb byly splněny a samotné volby proběhly v klidu a bez závažných bezpečnostních problémů. Na průběh voleb dohlíželo téměř 1000 pozorovatelů OBSE, kteří měli na starost legitimitu voleb. Nicméně došlo na několika místech jak v Republice Srbské, tak ve Federaci Bosny a Hercegoviny k sporným momentům, zejména kvůli podezření na falšování hlasovacích lístků a podvodů při jejich sčítání. Výsledkem voleb bylo zvolení ve Federaci Bosny a Hercegoviny Bosňáka Aliji

⁸¹ Victor D. Bojkov, 2003, "Democracy In Bosnia And Herzegovina: Post-1995 Political System And Its Functioning", *Southeast European Politics* 4 (1): 41-61

⁸² NATO, "Carl Bildt", Online. In, https://www.nato.int/docu/conf/2003/031016_bxl/cv-bildt.htm

Izetbegoviče za stranu SDA a Chorvata Kasimira Zubaka za stranu HDZ. V Republice Srbské byl zvolen Srb Momčilo Krajišnik ze strany SDS.⁸³ Takový výsledek voleb se dal vzhledem k etnickému rozdělení země očekávat a nastal i v budoucích volbách. Díky zastoupení všech tří majoritních etnik ve vrcholné funkci se dařilo udržet mír vzešlý z Daytonské dohody.

Konec vlády Johna Majora

Domácí a zahraniční problémy končící Majorovy vlády

Od roku 1995 se vnitrostranické problémy a problémy v domácí politice Velké Británie vyostřily. V létě téhož roku Major rezignoval na post stranického předsedy, aby post znovu obhajoval. Dával tím dle jeho slov možnost, buď se mu postavit nebo mlčet. Post předsedy Konzervativní strany obhájil, ale krize tím nebyla zažehnána.⁸⁴ S postupem času popularita Majorova kabinetu klesala, přispěla k tomu krize spojená s podfinancováním NHS (Národní zdravotní služba)⁸⁵ či onemocněním BSE⁸⁶ a s tím související zákaz vývozu skotu z Velké Británie do EU. Na to navazuje další spor Velké Británie s EU, a to ohledně přijetí společné měny, jejíž přijetí Velká Británie tehdy zcela vyloučila.⁸⁷ Nejspíše největší ránou pro Majorovu vládu byly doplňovací volby z prosince 1996. V těchto volbách konzervativci zcela prohráli a ztratili tím většinu v parlamentu. Stalo se tak poprvé od doby, kdy se Konzervativní strana dostala k moci pod Margaret Thatcherovou.⁸⁸

Velká Británie a poválečná Bosna a Hercegovina

V otázkách britské zahraniční politiky v poválečné Bosně zůstávali ti samí aktéři, kteří se účastnili mírových jednání během války. Ministr zahraničí Hurd či baronka Neville-Jonesová i po válce stále obhajovali své prosrbské názory, a dokonce se neskrytě zastávali srbského prezidenta Miloševiče.⁸⁹ Přes stále existující náklonnost k Srbsku v britských vládních kruzích měla Velká Británie pevnou vazbu a zájmy v Bosně a Hercegovině. Záhy po uzavření míru na konci roku 1995 se v Bosně a Hercegovině přetransformovala

⁸³ Noel Malcolm, 1997, "Observations On The Bosnian Elections", The Bosnian Institute,

⁸⁴ Chronology of John Major's Premiership, 252-253

⁸⁵ Carl Heneghan, "The Nhs Is Not In Crisis – Here's Why", Online. In, <https://theconversation.com/the-nhs-is-not-in-crisis-heres-why-71261>

⁸⁶ Onemocnění BSE – lidově nemoc šílených krav

⁸⁷ Martin Holmes, "John Major And Europe: The Failure Of A Policy 1990-7", Online. In, The Bruges Group. <https://www.brugesgroup.com/media-centre/papers/8-papers/801-john-major-and-europe-the-failure-of-a-policy-1990-7>

⁸⁸ Fran Abrams a Colin Brown, "The Major Minority", Online. In The Independent, <https://www.independent.co.uk/news/the-major-minority-1314246.html>

⁸⁹ Brendan Simms, 2001, *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*, Londýn: Penguin, 344

působnost Severoatlantické aliance v jednotky udržující mír tzv. IFOR (Implementation force) a byly vytvořeny tři divize, které si rozdělily zemi, tak, aby každá z nich vždy pokrývala část Federace Bosny a Hercegoviny a část Republiky Srbské. Tři nejzastoupenější národy byly Francouzi, Američané a Britové. Každý z nich spravoval jednu z oblastí. Britská armáda ve službách NATO měla na starost mezinárodní divizi jihozápad (MND-SW). V této divizi působili i Kanadčané, Nizozemci a další národy. Hlavní sídlo divize bylo v městě Banja Luka v Republice Srbské. Britská armáda se tak na vysoké úrovni integrálně zapojila do mezinárodního procesu vytváření míru v Bosně a Hercegovině. Původně roční mandát MND se prodloužil a britská armáda, tak působila dalších deset let až do roku 2007 na území Bosny a Hercegoviny.⁹⁰

Volby 1997 a konec vlády Johna Majora

V plánovaných volbách na jaro roku 1997 to s Konzervativní stranou nevypadalo dobře. Kampaň, kterou vedla Labouristická strana, nejvýznamnější opoziční strana, se zdála být velmi úspěšnou. Strana vedená Tony Blairem, předsedou Labouristů, oslovila svým novým stylem s důrazem na sociální témata mnoho voličů. Třetí významnou stranou ve volbách byla strana Liberálních demokratů pod vedením Paddyho Ashdowna.⁹¹ Výsledek voleb byl pro Konzervativní stranu zdrcující, skončila s obrovskou ztrátou druhá a byla bez šance na pokračování vlády. Třetí pak byli liberální demokraté. Naopak Labouristická strana po 18 letech uspěla s velkým náskokem a novým premiérem se stal v tu dobu u obyvatelstva velmi populární Tony Blair.⁹²

⁹⁰ Catherine Baker, 2012, "When Bosnia Was A Commonwealth Country: British Forces And Their Interpreters In Republika Srpska 1995—2007", History Workshop Journal 74 (Podzim): 131-155

⁹¹ "BBC Politics 97", Online. In,

<https://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/background/pastelec/ge97.shtml>

⁹² "The Rise And Fall Of New Labour", Online. In, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-10518842>

6. Velká Británie během New Labour a Bosna Hercegovina

Velká Británie a politika New Labour

Nástup politiky New Labour a vláda Tonyho Blaira

New Labour se v devadesátých letech stala novou značkou Labouristické strany. Šlo o odklon od tradičních hodnot strany, které byly značně na levé straně politického spektra. New Labour tyto hodnoty, jako státní vlastnictví výrobních prostředků, opouští a vytváří moderní levicovou politiku. Labouristé přicházejí s politikou neoliberalismu a velkých výdajů na zdravotnictví, vzdělanost a další klíčové body sociální politiky. K fungování této politiky si Labouristická strana vybrala i vhodnou osobu mladého ambiciózního politika Tonyho Blaira. Dalším z klíčových politiků New Labour byl Gordon Brown, ministr financí za vlády Tonyho Blaira a později i předseda vlády.⁹³ Nástup vlády Tonyho Blaira po jasném vítězství ve volbách v roce 1997 znamenal revoluci v britské politice. Neoliberální přístup způsobil změny v ekonomice a sociálním systému Velké Británie, které měly přinést větší sociální spravedlnost, aniž by došlo k narušení mechanismů tržní ekonomiky. Labouristická strana měla snahu přetransformovat se v mezitřídní stranu, která najde podporu nejen u zmenšující se dělnické třídy ale i u střední třídy.⁹⁴ Během deseti let vlády Tonyho Blaira došlo k reformám zdravotnictví, školství a veřejné služby. Ukázkou neoliberalismu je zisk nezávislosti Bank of England's v měnové politice. Na počátku jeho vlády došlo ve Spojeném království k devoluci Skotska, Walesu a Severního Irsku. V Severním Irsku byl taktéž uzavřen mír. Druhému volebnímu období Tonyho Blaira pak dominovala politika boje proti terorismu a britské angažmá ve válce v Iráku.⁹⁵

Britská zahraniční politika během New Labour

Blairova administrativa během své vlády projevovala kontinuitu ale i změny oproti tradičnímu přístupu Labouristů k mezinárodním otázkám. Čtyři hlavní pilíře zahraniční politiky tvořily charakteristický liberální internacionalismus Blairovy vlády. Prvním byla mnohostrannost, tj. závazek nalézt shodu v řešení společných mezinárodních problémů a pokud možno zabránit jednostranným jednáním. Druhým pilířem Blairovi vlády byl

⁹³ "The Rise And Fall Of New Labour", Online. In, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-10518842>

⁹⁴ Johan Levy, předmluva ke knize The New Labour Experiment: Change and Reform Under Blair and Brown. Faucher-King, F., & Le Galès, P. (2010). Stanford University Press.

⁹⁵ Vernon Bogdanor, 2007, "The Historic Legacy Of Tony Blair", Current History, 99-105

atlantismus. Blair usiloval o obnovení a udržení výjimečných vztahů s USA a chtěl být považován za nejbližšího spojence Američanů.⁹⁶ Atlantismus byl asi nejsignifikantnějším prvkem Blairovy zahraniční politiky. Již od počátku jeho vlády se Britové opět orientovali přes oceán a úzce spolupracovali s USA. Britská vláda spolupracovala s Američany zejména při invazi do Iráku a Afganistánu.⁹⁷ Třetím pilířem byla silná, i když ne bezpodmínečná, podpora neoliberálních principů politické ekonomiky. Čtvrtým bylo explicitní odmítnutí realpolitik⁹⁸ a současně závazek zakládat zahraniční politiku na moralismu, tedy na kosmopolitnějších etických základech. Tyto závazky zahraniční politiky neexistovaly v rigidní nebo statické hierarchii. Spíše v různých časech s ohledem na různé problémy měly některé přednost před jinými.⁹⁹

Bosna a Hercegovina 1997-2007

Vnitřní vývoj Bosny a Hercegoviny 1997-2007

Konec 20. století a počátek 21. století byl v Bosně a Hercegovině ve znamení obnovy zničené infrastruktury a civilního života obyvatel. Došlo k repatriaci za války vysídlených obyvatel. Šlo o osoby uprchlé do okolních států i dále do zahraničí ale i vnitřně vysídlené obyvatele. Proces návratu obyvatel trval několik let a znamenal přesun několika stovek tisíc lidí s tím, že mnozí se do svých domovů již nevrátili a zůstali v zahraničí.¹⁰⁰ Důležitým milníkem v poválečné Bosně a Hercegovině se stalo vytvoření bosenské armády AFBiH (Armed forces of Bosnia and Herzegovina) v roce 2004. Na vytvoření AFBiH se podíleli zejména představitelé NATO s cílem, aby AFBiH vyplnil mezeru, která vznikne ukončením mandátu SFOR a značnou redukcí mezinárodních sil v zemi.¹⁰¹

Zahraniční vojenská působnost v Bosně a Hercegovině

Na mírový proces v zemi dohlížela po skončení mandátu IFOR na konci roku 1996 nová mise NATO s označením SFOR, tedy Stabilization force. Tato mise působila ve stejném rámci a s obdobnými úkoly jako předchozí mise. Rozdíl je patrný zejména z označení misí.

⁹⁶ Williams, Paul D, 2005, *British Foreign Policy Under New Labour, 1997-2005*, New York: Palgrave MacMillan, 7

⁹⁷ Vernon Bogdanor, 2007, "The Historic Legacy Of Tony Blair", *Current History*, 99-105

⁹⁸ Realpolitik je termín užívaný pro popis politiky nebo diplomacie založené především na úvahách o daných okolnostech a faktorech, nikoli na explicitních ideologických pojmech nebo morálních a etických předpokladech. V tomto ohledu sdílí aspekty svého filozofického přístupu s aspekty realismu a pragmatismu. V politice se často označuje jako „pragmatismus“.

⁹⁹ Williams, Paul D, 2005, *British Foreign Policy Under New Labour, 1997-2005*, New York: Palgrave MacMillan, 7

¹⁰⁰ "UNHCR, Pololetní zpráva o pokroku 2002", Online. In, <https://www.unhcr.org/afr/3daabefc7.pdf>.

¹⁰¹ James R. Locher III a Michael Donley, "Reforming Bosnia And Herzegovina's Defence Institutions", Online, *Nato Review*, <https://www.nato.int/docu/review/2004/Historic-Changes-Balkans/Bosnia-defence-institutions/EN/index.htm>

První měla za úkol implementovat mírové uspořádání, kterého bylo generálními volbami v roce 1996 dosaženo. Následná mise SFOR měla za úkol stabilizovat a udržet nastolené uspořádání a pořádky. Počet působících mezinárodních sil se s přechodem z IFOR na SFOR stal poloviční a působilo zde 32 000 vojáků. S postupem času se jednotky SFOR restrukturalizovaly a systematicky se snižoval počet vojáků, kdy v roce 2003 zde bylo jen 12 000 vojáků.¹⁰² Při ukončení mandátu SFOR v roce 2004 působilo v Bosně a Hercegovině zhruba 7000 vojáků. Jedním z úkolů SFOR bylo lokalizovat a dopadnout válečné zločince. Během devíti let působení bylo dopadeno a předáno mezinárodnímu tribunálu 28 válečných zločinců, nicméně dva nejhledanější zločince bosenské války Radovana Karadžiče a Ratka Mladiče se jednotkám SFOR najít nepodařilo.¹⁰³ K jejich dopadení došlo až později. Stejně početná byla i navazující mise Evropské Unie, která převzala mandát od NATO na konci roku 2004. Většina vojsk působících pod SFOR zůstala i pod misí EU s označením EUFOR (European union force). Mandát EUFOR měl kromě udržení mírového prostředí i podporovat a vycvičit novou bosenskou armádu. EUFOR je stále aktivní a po restrukturalizaci v roce 2007 se působnost snížila na 1600 vojáků (od roku 2012 pouze na 600 vojáků).¹⁰⁴

Bosna a Hercegovina a Velká Británie za vlády Tonyho Blaira

Britská zahraniční politika v Bosně a Hercegovině a její představitelé

Nástup Tonyho Blaira do funkce předsedy vlády znamenal okamžitou změnu přístupu k zahraniční politice. Přišel zcela nový pohled na situaci na Balkáně tedy i na poválečnou Bosnu a Hercegovinu. Přístup Blairova kabinetu, jehož ministrem zahraničí byl mezi lety 1997-2002 Robin Cook, k situaci v Bosně a Hercegovině se od Majorova přístupu v mnohém velmi lišil. Americký diplomat a člen Clintonovy vlády James Rubin jejich příchod označil za čerstvý vítr pro Madeleine Albrightovou, americkou ministryni zahraničí, a zbytek americké diplomacie, protože již nebylo nutné na rozdíl od jednání s vládou Johna Majora každý den prosazovat a hádat se ohledně otázek Bosny a Hercegoviny.¹⁰⁵

Blairova vláda měla opačný přístup k použití vojenské intervence. Po zkušenosti

¹⁰² "History Of The Nato-Led Stabilisation Force (SFOR) In Bosnia And Herzegovina", Online. In, <https://www.nato.int/sfor/docu/d981116a.htm>.

¹⁰³ Nick Hawton, "EU Troops Prepare For Bosnia Swap", Online. In, BBC, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3944191.stm>.

¹⁰⁴ "About EUFOR", Online. In, EUFOR BiH, <http://www.euforbih.org/eufor/index.php/about-eufor/background>.

¹⁰⁵ Brendan Simms, 2001, *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*, Londýn: Penguin, 344

z bosenské války a zejména kvůli masakru v Srebrenici, lídři členských států NATO zdaleka tolik neváhali v užití vojenské intervence. Opakování hrůz bosenské války, kterým šlo zásahem mezinárodních sil zabránit, se chtěli vyvarovat. Labouristická vláda nehodlala přihlížet vzrůstajícímu napětí v Srbsku, konkrétně v Kosovu, kde se začaly v roce 1998 opakovat procesy dobře známé z nedávné války v Bosně a Hercegovině. Blair jasně řekl, že intervence NATO je oprávněnou, protože není založena na teritoriálních ambicích, ale na hodnotách. Nemůžeme dovolit nelidskost a zlo etnických čistek. Nesmíme si odpočinout, dokud nebude poraženo.¹⁰⁶

Právě na příkladu Kosova je nejlépe patrná změna britských administrativ Johna Majora a Tonyho Blaira v přístupu k regionu západního Balkánu a místním konfliktům. Přístup Tonyho Blaira, ministra zahraničí Cooka a ministra obrany Robertsona se ukázal velmi působivý a rozhodný. Válka v Kosovu nebyla zdlouhavá především díky leteckému bombardování srbských pozic Severoatlantickou aliancí. I v této válce se projevila politika předchozí britské prosrbské administrativy. Nový předseda Konzervativní strany William Hague místo, aby vyzval Blaira k vyčlenění prostředků potřebných k vítězství, požadoval záruku, že nebudou vyslány žádné pozemní jednotky. I tento přístup absolutního odporu k pozemní vojenské intervenci ze strany konzervativců je totožný s jejich postojem k intervenci v Bosně a Hercegovině během bosenské války. Dalším příkladem rozdílného přístupu je Blairova politika podporovat srbskou opozici ve snaze zbavit Miloševiče moci a dovést ho k odpovědnosti za válečné zločiny. Což kritizoval Douglas Hurd a označil to za nesmyslný labouristický počin, který pravděpodobně jen Miloševiče posílí.¹⁰⁷ Ten však pod tíhou tzv. Buldozerové revoluce, po prohraných volbách a následných rozsáhlých protivládních demonstracích, v roce 2000 odstoupil z funkce prezidenta a později se zodpovídal u ICTY v Haagu.¹⁰⁸

Na přístupu Blairovy vlády k Bosně a Hercegovině a dalším zásadním událostem v Západním Balkánu se potvrzuje zmíněný čtvrtý pilíř zahraniční politiky New Labour. Potvrzením je, že Britové se zaměřovali na vojenské zapojení do válek v jiných zemích skrze peacekeeping a peacebuilding operace. Blairova vláda považovala takové aktivity za nezbytné pro udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Z finančního hlediska byl povinný příspěvek Spojeného království do rozpočtu OSN na udržování míru stanoven

¹⁰⁶ Paul D. Williams, 2005, *British Foreign Policy Under New Labour, 1997-2005*. New York: Palgrave MacMillan, 62-64

¹⁰⁷ Brendan Simms, 2001, *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*, Londýn: Penguin, 345-346

¹⁰⁸ Balkan Investigative Reporting. "The Winners And Losers Of The Serbian Revolution", Online. In, <https://balkaninsight.com/2016/10/05/serbia-marks-overthrow-of-milosevic-regim-10-05-2016/>

jako čtvrtý největší po USA, Japonsku a Německu. A Spojené království také dobrovolně přispívalo dalšími prostředky.¹⁰⁹

Britská vojenská a civilní působnost v Bosně a Hercegovině za vlády Tonyho Blaira

Vláda Tonyho Blaira nastoupila do úřadu rok a půl od skončení bosenské války. V té době se již i začala snižovat mezinárodní vojenská působnost v zemi a celkový zájem o Bosnu a Hercegovinu upadal. Přesto zde byl patrný britský vliv a vojenská působnost v rámci SFOR. Šlo o britské velení nad vojenskou správou MND SW s velitelstvím v městě Banja Luka, kde se na postu velitele mezi lety 1995-2004 vystřídala celá řada britských generálů. Mimo to zde v roce 1997 působilo 5300 britských vojáků.¹¹⁰ Postupem času se počty britských vojáků v Bosně a Hercegovině rapidně snižovali. I po ukončení mandátu SFOR a nahrazení redukovanejší misí Evropské unie EUFOR zde stále bylo britské zastoupení.¹¹¹ Kromě vojáků v posádkách EUFOR se prvním velitelem této mise mezi lety 2004-2005 stal generál David Leakey.¹¹² Britští vojáci se aktivně zapojovali do udržování míru ale i do vyhledávání válečných zločinců pro předání ITCY. V červenci 1997 se britští vojáci v rámci prvního zatčení SFOR pokusili zatknout Simo Drljača, usvědčeného válečného zločince. Během pokusu o zatčení zahájil Drljača palbu na jednotky a zranil jednoho z britských vojáků SFOR. Britští vojáci opětovali palbu a zabili jej.¹¹³

I v civilní sféře bylo možné detekovat britskou působnost. Nejvýznamnějším Britem, který za labouristické vlády působil v Bosně a Hercegovině byl bez pochyby Paddy Ashdown. Dlouholetý lídr Liberálně demokratické strany (1988-1999) se stal v roce 2002 Vysokým představitelem pro Bosnu a Hercegovinu.¹¹⁴ Tuto nejvyšší exekutivní pozici v zemi zastával do roku 2006.¹¹⁵ Během bosenské války byl Ashdown zastáncem vojenské

¹⁰⁹ Paul D Williams, 2005, *British Foreign Policy Under New Labour, 1997-2005*. New York: Palgrave MacMillan, 175-176

¹¹⁰ NATO, "Sfor Land Forces. Fact Sheet", Online. In, <https://www.nato.int/sfor/docu/f990406a.htm>

¹¹¹ Catherine Baker, 2012, "When Bosnia Was A Commonwealth Country: British Forces And Their Interpreters In Republika Srpska 1995—2007", *History Workshop Journal* 74 (Podzim): 131-155

¹¹² "Lieutenant General A D Leakey CMG CBE", Online. In, https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede170310cvleakey_/sede170310cvleakey_en.pdf.

¹¹³ Mark B. Harmon a Fergal Gaynor, 2004, "Prosecuting Massive Crimes With Primitive Tools: Three Difficulties Encountered By Prosecutors In International Criminal Proceedings", *Journal Of International Criminal Justice* 2: poznámka č.21

¹¹⁴ NATO, "Lord Ashdown: Bosnian High Representative", Online. In, <https://www.nato.int/docu/review/2004/Historic-Changes-Balkans/Lord-Ashdown-Bosnian-High-Representative/EN/index.htm>

¹¹⁵ Anna E. Juncos, 2013, *EU Foreign And Security Policy In Bosnia: The Politics Of Coherence And Effectiveness*, Manchester: Manchester University Press, 134

intervence a kritikem tehdejší vládní politiky.¹¹⁶ Při svém nástupu Ashdown prohlásil, že ukončí intervenční proces budováním míru. Pro splnění tohoto závazku se zaměřil na budování právního státu, ekonomickou liberalizaci a vládní restrukturalizaci. Právní a soudní reformy, které prosazoval byly obzvláště citlivé, protože se měly dotýkat mocenských struktur nacionalistických stran, o nichž se předpokládalo, že jsou založeny na korupci a organizovaném zločinu. Ashdownova celková strategie se soustředila na snižování působnosti jeho úřadu a zároveň na snahu postavit Bosnu a Hercegovinu na cestu k státnosti.¹¹⁷ Široké pravomoci, kterými Vysoký představitel disponoval nebyly jen imaginární. Kupříkladu v červnu 2004 Ashdown propustil šedesát demokraticky zvolených politiků za jejich obstrukce v mírovém procesu. Padesát devět z nich byli Srbové údajně zapojení do zločinecké sítě, která měla napomáhat dřívějšímu vůdci bosenských Srbů a válečnému zločinci Radovanu Karadžičovi skrývat se před stíháním mezinárodním tribunálem. Tento čin a mnohé další podporovaly obraz Bosny a Hercegoviny jako protektorátu, ačkoliv diplomatické kruhy a oficiální místa odmítala toto označení.¹¹⁸

Když nastupoval v únoru 2002 do úřadu OHR, stal se Ashdown i zvláštním vyslancem Evropské unie (EUSR), čímž dala Evropská unie jasný signál podpory a ochoty integrovat Bosnu a Hercegovinu do západoevropských struktur. Evropská unie měla a má širokou působnost v Bosně a Hercegovině, vedle pozice EUSR či EUFOR byla zřízena i mise EUPM (European police mission).¹¹⁹ Ta měla za úkol vytvořit a zavést v Bosně a Hercegovině policejní praxi podle evropského a mezinárodního měřítko.¹²⁰ Ashdownova působnost v Bosně a Hercegovině, i jeho samotné cíle, směřovaly k postupné přípravě země na integraci do EU. Podporoval myšlenku, že budoucnost Bosny a Hercegoviny by měla být a bude ukotvena v Evropě. Sám prohlásil, že tlak OHR by měl být postupně nahrazen tahem EU, jakožto reformní síly.¹²¹ Skutečnost, že zvláštní zástupce EU a OHR byli stejná osoba, činilo mnohdy velmi složité rozlišit, jaké dopady byly způsobeny působením na postu Vysokého představitele, a které z postu EUSR. Podle mnohých vysokých politických představitelů Bosny a Hercegoviny i podle řady občanů Ashdown

¹¹⁶ Brendan Simms, 2001, *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*, Londýn: Penguin, 39-40, 295-297

¹¹⁷ Roberto Belloni, 2007, *State Building And International Intervention In Bosnia*, Abingdon: Routledge, 25

¹¹⁸ Roberto Belloni, 2007, 31

¹¹⁹ Anna E. Juncos, 2013, *EU Foreign And Security Policy In Bosnia: The Politics Of Coherence And Effectiveness*, Manchester: Manchester University Press, 131-132

¹²⁰ "The European Union Police Mission (Eupm) In Bosnia And Herzegovina (Bih): Mission Description", Online. In, http://www.ceas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/eupm-bih/mission-description/index_en.htm

¹²¹ Roberto Belloni, 2007, 155

působil v roli Vysokého představitele 90 % času a pouze zbytek času jako zvláštní zástupce EU.¹²²

¹²² Anna E. Juncos, 2013, EU Foreign And Security Policy In Bosnia: The Politics Of Coherence And Effectiveness, Manchester: Manchester University Press, 134

7. Závěr

Britská zahraniční politika během vlády Johna Majora vykazovala aktivní prosrbské názory a mnoho členů vlády, jako ministr zahraničí Hurd, si své sympatie k Srbsku udrželi i po válce a po zjištění všech hrůz, které bosenská Srbové páchali. Během bosenské války působila Majorova vláda velmi zdrženlivě a byla silným odpůrcem vojenské intervence. Zatímco vláda Tonyho Blaira se od počátku velmi zajímala o problematiku rozpadu Jugoslávie a otázky týkající se nového usprádaní Bosny a Hercegoviny. Postoj Blairovy vlády k Srbsku se velmi lišil a Velká Británie se stala zásadním odpůrcem následné agrese Srbska v Kosovu. Zahraniční politika Tonyho Blaira byla v mnohém opačná k té Majorově. Blair byl podporovatel vojenských intervencí v situacích, které byly obdobné té za války v Bosně a Hercegovině.

Rozdílnost zahraniční politiky konzervativců za vlády Majora a labouristů za vlády Blaira vychází jak z rozdílného pojetí a ideologie zahraniční politiky obou politických směrů, které jsou si v politickém spektru velmi vzdálené a hájí rozdílné přístupy k zahraničním otázkám. Tak i ze vztahu k USA, který zaznamenal obrovský skok mezi vládou Majora a Blaira. Zatímco Majorova vláda kvůli svým obstrukcím k intervenci v Bosně a Hercegovině a názorové neshodě s politikou USA, přivedla vzájemné vztahy do bodu připomínající Suezskou krizi. Tak Blairova vláda je známá pro svou plnou podporu a spolupráci v zahraničních otázkách a intervencích s jak vládou Clintona, tak pak zejména s vládou G. Bushe. Vztahy s USA hrají v otázkách zahraniční politiky Velké Británie a v případě zahraniční vojenské intervence stěžejní roli.

Odpověď na primární výzkumnou otázku je tedy jasná. Britská zahraniční politika v Bosně a Hercegovině za vlády Johna Majora a za vlády Tonyho Blaira se zcela lišila a nalézt kontinuitu je velmi obtížné. Suchý pragmatismus a skepse konzervativců k zásadnímu vojenskému potlačení agrese vůči civilnímu obyvatelstvu by charakterizovala Majorovu zahraniční politiku v Bosně a Hercegovině. Oproti tomu Blairova vláda New Labouru se opírala o hodnoty humanismu a nebála se zahraničních intervencí. Důvodem jsou hodnoty, na kterých byly tyto vlády postaveny a zájmy, které v rozpadající se Jugoslávii sledovali.

Summary

This bachelor thesis dealt with the foreign policy of Great Britain in Bosnia and Herzegovina during the reigns of John Major and Tony Blair. During John Major's rule, British foreign policy expressed active pro-Serbian views, and many members of the government, such as Foreign Minister Hurd, maintained their sympathy for Serbia after the war and after discovering all the horrors committed by Bosnian Serbs. During the Bosnian war, the Major's government acted very reluctantly and was a strong opponent of military intervention. While Tony Blair's government has been very interested in the break-up of Yugoslavia and the reorganization of Bosnia and Herzegovina from the outset. The Blair government's position on Serbia varied widely, and the United Kingdom became a staunch opponent of Serbia's subsequent aggression in Kosovo. Tony Blair's foreign policy was in many ways the opposite of Major's. Blair was a supporter of military interventions in situations like those of the war in Bosnia and Herzegovina.

The differences in the foreign policy of the Conservatives under Major and the Labour under Blair stem from both the different conceptions and ideologies of the foreign policy. Dry pragmatism and conservative scepticism about a major military suppression of aggression against the civilian population would characterize Major's foreign policy in Bosnia and Herzegovina. In contrast, Blair's New Labour government relied on the values of humanism and was not afraid of foreign intervention. The reason is the values on which these governments were built and the interests they pursued in a crumbling Yugoslavia. So also, from the relationship with the USA, which saw a huge leap between the government of Major and Blair.

Použitá literatura

Primární zdroje:

Hansard, *Parlamentní debata*, House of Commons, 12. 11. 1991. John Major, předseda vlády. <https://hansard.parliament.uk/Commons/1991-11-12/debates/325d8731-71d3-4b0b-8688-0ac274efdc47/NatoSummit?highlight=column%20902#contribution-a76cdbc0-3d23-465a-8e27-2bee77086ae5>

Dostupné na: <https://www.loc.gov/resource/g6841sm.gct00210/?sp=2&st=gallery>

Dopis ze dne 11. 12. 1995 od stálého zástupce Spojeného království při OSN generálnímu tajemníkovi OSN. Dostupné na: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BA_951209_LondonConferenceConclusions.pdf

Sekundární zdroje:

Baker, Catherine. 2012. "When Bosnia Was A Commonwealth Country: British Forces And Their Interpreters In Republika Srpska 1995—2007". *History Workshop Journal* 74 (Podzim): 131-155.

Belloni, Roberto. 2007. *State Building And International Intervention In Bosnia*. Abingdon: Routledge.

Bogdanor, Vernon. 2007. "The Historic Legacy Of Tony Blair". *Current History*.

Bojkov, Victor D. 2003. "Democracy In Bosnia And Herzegovina: Post-1995 Political System And Its Functioning". *Southeast European Politics* 4 (1): 41-67.

Burg, Steven E. a Shoup, Paul S. 1999. *The War In Bosnia-Herzegovina: Ethnic Conflict And International Intervention*. New York: M. E. Sharpe.

Camisar, Adriana, Bartol Letica, Boris Diechtiareff, and Christine Switzer. 2005. *An Analysis Of The Dayton Negotiations And Peace Accords*. The Fletcher School of Law and Diplomacy.

Central Intelligence Agency, Office of Russian and European Analysis. 2001. *Balkan Battlegrounds: A Military History Of The Yugoslav Conflict, 1990–1995*. 1st ed. Washington D.C.: Central Intelligence Agency.

Davor, Marijan. 2004. "Expert Opinion: On The War Connections Of Croatia And Bosnia And Herzegovina (1991–1995)". *Journal Of Contemporary History* 36 (1): 249–289.

Edmunds, Timothy, Jamie Gaskarth, and Robin Porter. 2014. "Introduction British Foreign Policy And The National Interest". *International Affairs (Royal Institute Of International Affairs)* 90 (3): 503-507.

- Gaskarth, Jamie. 2013. *British Foreign Policy*. Cambridge: Polity Press.
- Harmon, Mark B. a Fergal Gaynor. 2004. "Prosecuting Massive Crimes With Primitive Tools: Three Difficulties Encountered By Prosecutors In International Criminal Proceedings". *Journal Of International Criminal Justice* 2: 403-426.
- Hoare, Marko Attila. 2004. *How Bosnia Armed*. Londýn: Saqi Books.
- Holbrooke, Richard. 1999. *To End A War: The Conflict In Yugoslavia–America's Inside Story–Negotiating With Milosevic*. New York: Penguin Random House.
- Juncos, Anna E. 2013. *EU Foreign And Security Policy In Bosnia: The Politics Of Coherence And Effectiveness*. Manchester: Manchester University Press.
- Kriesberg, Louis. 1984. "Policy Continuity And Change". *Social Problems* 32 (2): 89-102.
- Levy, Johan, předmluva ke knize *The New Labour Experiment: Change and Reform Under Blair and Brown*. Faucher-King, F., & Le Galès, P. (2010). Stanford University Press.
- Major, John. 1999. *John Major: Autobiography*. Londýn: Harper, Collins.
- Malcolm, Noel. 1997. "Observations On The Bosnian Elections". The Bosnian Institute. Dostupné na: https://web.archive.org/web/20170606080706/http://www.bosnia.org.uk/bosrep/report_for_mat.cfm?articleid=1873&reportid=116#footnote7
- Owen, David. 1995. *Balkan Odyssey*. Londýn: Weidenfeld & Nicolson.
- Personality profile of the British Army's General Sir Michael Rose. *Pointer: Journal of the Singapore Armed Forces*, 35, 2 (2009): 83-87.
- Simms, Brendan. 2001. *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*. Londýn: Penguin.
- Shrader, Charles R. 2003. *The Muslim-Croat Civil War In Central Bosnia: A Military History, 1992–1994*. Texas: Texas A&M University Press.
- Thompson, Mark. 2000. *Slovenia, Croatia, Bosnia And Herzegovina, Macedonia (Fyrom) And Kosovo International Assistance To Media*. Vídeň: Osce, Office Of The Representative On Freedom Of The Media.
- Vranić, Igor. "The International Community's Peace Plans In Croatia And Bosnia And Herzegovina 1991-1995". *Croatian Studies Review* 2006 (6): 17-72.
- Wallace, William. 1992. "British Foreign Policy After The Cold War". *International Affairs* 68 (3): 423-442.
- Williams, Paul D. 2005. *British Foreign Policy Under New Labour, 1997-2005*. New York: Palgrave MacMillan.

Internetové zdroje:

“1997 General Election Results Summary”. Online. In.

<http://www.ukpolitical.info/1997.htm>. Citováno 17. 7. 2020

“About EUFOR”. Online. In. EUFOR BiH.

<http://www.euforbih.org/eufor/index.php/about-eufor/background>. Vytvořeno 24. 2. 2020.

Citováno 17. 7. 2020

“BBC Politics 97”. Online. In.

<https://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/background/pastelec/ge97.shtml>. Citováno

17. 7. 2020

“Bosnia Calls On Lord Owen To Step Down As Negotiator With Am-Yugoslavia”. Online.

In . <https://apnews.com/c5dfe9aaccf46798fd89e25591a5f0>. Citováno 13. 7. 2020

“History Of The Nato-Led Stabilisation Force (SFOR) In Bosnia And Herzegovina”.

Online. In . <https://www.nato.int/sfor/docu/d981116a.htm>. Citováno 17. 7. 2020

“Lieutenant General A D Leakey CMG CBE”. Online. In.

https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede170310cvleakey_/sede170310cvleakey_en.pdf. Citováno 17. 7. 2020

“Past Prime Ministers”. Online. In . <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers>, Citováno 10. 7. 2020

“The Breakup Of Yugoslavia, 1990–1992”. Online. Office of the Historian, Foreign Service Institute United States Department of State.

<https://history.state.gov/milestones/1989-1992/breakup-yugoslavia> Citováno 19. 6. 2020

“The European Union Police Mission (Eupm) In Bosnia And Herzegovina (Bih): Mission

Description”. Online. In. http://www.eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/eupm-bih/mission-description/index_en.htm. Citováno 17. 7. 2020

“The Rise And Fall Of New Labour”. Online. In. <https://www.bbc.com/news/uk-politics-10518842>. Citováno 17. 7. 2020

“UNHCR. Pololetní zpráva o pokroku 2002”. Online. In.

<https://www.unhcr.org/afr/3daabefc7.pdf>. Citováno 17. 7. 2020

Abrams, Fran, a Colin Brown. “The Major Minority”. Online. In. The Independent.

<https://www.independent.co.uk/news/the-major-minority-1314246.html>. Citováno 17. 7. 2020

Balkan Investigative Reporting. “The Winners And Losers Of The Serbian Revolution”.

Online. In . <https://balkaninsight.com/2016/10/05/serbia-marks-overthrow-of-milosevic->

[regim-10-05-2016/](#). Citováno 17. 7. 2020

Gerbet, Pierre. “The Vain Attempts Of The European Community To Mediate In Yugoslavia”. Online. In. https://www.cvce.eu/content/publication/2003/5/15/cf4477b6-87a5-4efb-982d-fb694beac969/publishable_en.pdf. Udatováno 8. 6. 2016. Citováno 13. 7. 2020

Greenberg, Melanie C., a Margaret E. McGuinness. “From Lisbon To Dayton: International Mediation And The Bosnia Crisis”. Online, 35-75. <http://web.stanford.edu/~sstedman/2006.readings/lisbon.pdf>. Citováno 12. 7. 2020

Hawton, Nick. “EU Troops Prepare For Bosnia Swap”. Online. In. BBC. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3944191.stm>. Udatováno 23. 10. 2004. Citováno 17. 7. 2020

Heneghan, Carl. “The Nhs Is Not In Crisis – Here’s Why”. Online. In. <https://theconversation.com/the-nhs-is-not-in-crisis-heres-why-71261>. Citováno 17. 7. 2020

Holmes, Martin. “John Major And Europe: The Failure Of A Policy 1990-7”. Online. In. The Bruges Group. <https://www.brugesgroup.com/media-centre/papers/8-papers/801-john-major-and-europe-the-failure-of-a-policy-1990-7>. Citováno 17. 7. 2020

Chronology of John Major's Premiership. Staženo z: <https://link.springer.com/content/pdf/bbm%3A978-1-349-27607-3%2F1.pdf> 17. 7. 2020

Langdon, Julia. “Lord Carrington Obituary: Distinguished Conservative Statesman Admired For His Honour And Integrity Who Resigned During The Falklands Crisis”. Online. The Guardian. <https://www.theguardian.com/politics/2018/jul/10/peter-carrington-lord-carrington-obituary>. Citováno 12. 7. 2020

Locher III, James R., and Michael Donley. “Reforming Bosnia And Herzegovina’s Defence Institutions”. Online. Nato Review. <https://www.nato.int/docu/review/2004/Historic-Changes-Balkans/Bosnia-defence-institutions/EN/index.htm>. Citováno 17. 7. 2020

NATO. “Carl Bildt”. Online. In. https://www.nato.int/docu/conf/2003/031016_bxl/cv-bildt.htm Udatováno 15. 10. 2003. Citováno 17. 7. 2020

NATO. “Lord Ashdown: Bosnian High Representative”. Online. In. <https://www.nato.int/docu/review/2004/Historic-Changes-Balkans/Lord-Ashdown-Bosnian-High-Representative/EN/index.htm>. Citováno 17. 7. 2020

NATO. “Operation Deliberate Force. Fact Sheet”. Online. In.

<https://web.archive.org/web/20081110153404/http://www.afsouth.nato.int/factsheets/DeliberateForceFactSheet.htm> Udatováno 16. 12. 2002. Citováno 10. 7. 2020

NATO. "Sfor Land Forces. Fact Sheet". Online. In.

<https://www.nato.int/sfor/docu/f990406a.htm>. Udatováno 3. 10. 1999 Citováno 17. 7. 2020

Simons, Marlise. "Court Declares Bosnia Killings Were Genocide". Online. The New Times. <https://www.nytimes.com/2007/02/27/world/europe/27hague.html> Citováno 5. 7. 2020

The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina.

<https://www.osce.org/files/f/documents/e/0/126173.pdf> Citováno 10. 7. 2020

Traynor Ian a Richard Norton, eds. "Pauline Neville-Jones: Diplomat Who Did Business With Milosevic". Online. The Guardian.

<https://www.theguardian.com/politics/2010/may/13/pauline-neville-jones-conservatives>.

Citováno 12. 7. 2020

Seznam užitých zkratk

AFBiH – Armed Forces of Bosna i Hercegovina (Ozbrojené síly Bosny a Hercegoviny)
ARBiH – Armáda Republiky Bosna a Hercegovina
EUFOR – European Union Force
EUPM – European Police Mission
EUSR – European Union Special Representative (Zvláštní zmocněnec Evropské Unie)
FCO – Foreign and Commonwealth Office (Ministerstvo pro zahraničí a Commonwealth)
HDZ BiH – Chorvatská demokratická unie Bosny a Hercegoviny
HVO – Chorvatská rada obrany
ICFY – Mezinárodní mírová konference pro bývalou Jugoslávii
ICTY – Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii
IFOR – Implementation force
JIC – Joint Intelligence Committee
JLA – Jugoslávská lidová armáda
MND-SW – Mezinárodní divize jihozápad
OHR – Vysoký představitel pro Bosnu a Hercegovinu
RSK – Republika Srbská Krajina
SDA – Strana demokratické akce
SDS – Srbská demokratická strana
SFOR – Stabilization force
TO – oddíly Teritoriální Obrany
UNPA – United Nations Peace Areas
UNROFOR – United Nations Protection Force
VRS – Armáda republiky srbské

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
Jméno: Jan Rebeta
E-mail: jan.rebeta@gmail.com, 46292310@fsv.cuni.cz
Studijní obor: Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce: zimní, 2019/2020
Semestr a školní rok ukončení práce: letní, 2019/2020
Vedoucí bakalářského semináře: PhDr. Jan Hornát, Ph.D.
Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Králová, M.A., Ph.D.
Název práce: Britská zahraniční politika vůči Bosně a Hercegovině za vlád Johna Majora a Tonyho Blaira
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek): Práce se zabývá britskou zahraniční politikou v Bosně a Hercegovině za vlády Johna Majora a Tonyho Blaira. Analyzuje zahraniční politiku a působnost obou vlád v zemi a hledá rozdílnost a kontinuitu v přístupu k zahraničním otázkám týkajících se Bosny a Hercegoviny. Práce obsahuje i deskriptci vnitřního vývoje teritoria Bosny a Hercegoviny v časovém rámci působnosti vybraných britských vlád. V práci jsou prezentováni i nejzásadnější britské osobnosti, které ve vojenské či civilní sféře působily v Bosně a Hercegovině či utvářeli britskou zahraniční politiku v regionu.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Hlavní změnou bylo již v počátku práce zužení teritoriálního vymezení práce z celé Jugoslávie na teritorium Bosny a Hercegoviny. Další změnou, která přišla byla úprava časového vymezení práce. To se z původního vymezení pouze na poválečné období rozšířilo na období od počátku rozpadu Jugoslávie a po konec vlády Tonyho Blaira. A naopak zkrátilo o období po vládě Tonyho Blaira. Hlavním důvodem je obtížnost získání relevantních informací a zpracování období poválečné zahraniční politiky Velké Británie v Bosně a Hercegovině.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): 1. Úvod 2. Teoretická kapitola 3. Bosna a Hercegovina a Velká Británie – období 1990-1992 4. Velká Británie a Bosna a Hercegovina mezi lety 1992 až 1995 5. Poválečná Bosna a Hercegovina a konec vlády Johna Majora 6. Velká Británie během New Labour a Bosna Hercegovina 7. Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

- Simms, Brendan. 2001. *Unfinest Hour: Britain And Destruction Of Bosnia*. Londýn: Pinguin.
- Hansard, Parlamentní debata, House of Commons, 12. 11. 1991. John Major, předseda vlády.
- Burg, Steven E. a Shoup, Paul S. 1999. *The War In Bosnia-Hercegovina: Ethnic Conflict And International Intervention*. New York: M. E. Sharpe.
- Belloni, Roberto. 2007. *State Building And International Intervention In Bosnia*. Abingdon: Routledge.
- Davor, Marijan. 2004. "Expert Opinion: On The War Connections Of Croatia And Bosnia And Hercegovina (1991–1995)". *Journal Of Contemporary History* 36 (1): 249–289.
- Edmunds, Timothy, Jamie Gaskarth, and Robin Porter. 2014. "Introduction British Foreign Policy And The National Interest". *International Affairs (Royal Institute Of International Affairs)* 90 (3): 503-507.
- Juncos, Anna E. 2013. *EU Foreign And Security Policy In Bosnia: The Politics Of Coherence And Effectiveness*. Manchester: Manchester University Press.
- Hoare, Marko Attila. 2004. *How Bosnia Armed*. Londýn: Saqi Books.
- Major, John. 1999. *John Major: Autobiography*. Londýn: Harper, Collins.
- Owen, David. 1995. *Balkan Odyssey*. Londýn: Weidenfeld & Nicolson.
- Shrader, Charles R. 2003. *The Muslim-Croat Civil War In Central Bosnia: A Military History, 1992–1994*. Texas: Texas A&M University Press.
- Williams, Paul D. 2005. *British Foreign Policy Under New Labour, 1997-2005*. New York: Palgrave MacMillan.
- Vranić, Igor. "The International Community's Peace Plans In Croatia And Bosnia And Hercegovina 1991-1995". *Croatian Studies Review* 2006 (6): 17-72.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

